

21.4.1978

Opastinsilta 7 00520 HELSINKI
Semaforbron HELSINGFORS 52

Puhelin 1511
Telefon

... Työeläkelaitoksille

Hallitus on 14.4.1978 antanut eduskunnalle esityksen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksen keskeisenä sisältönä on laajaksi suunnitellun kansaneläkelainsäädännön uudistamisen ensimmäinen vaihe.

Ensimmäiseen vaiheeseen liittyy myös työeläkelakien muutoksia. Työtulojen etuoikeuttamisen johdosta työeläkkeen merkitys kansaneläkkeen määrää laskettaessa korostuu. Tämän vuoksi työeläketietojen nopea käyttöönsaaminen tulee entistä tärkeämmäksi. Tämän mahdollistamiseksi esitetään muutoksia yksityisen sektorin työeläkelakeihin.

Vanhuuseläkkeen laskemisessa esitetään sovellettavaksi samaa menettelyä kuin työkyvyttömyyseläkkeen määräämisessä. Esityksen mukaan työsuhdetietoja ei seurattaisi eläkeikään saakka, vaan ne huomioitaisiin vain sen vuoden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Eläkeikään jäljellä oleva aika otetaan huomioon tulevana palvelusaikana vastaavalla tavalla kuin työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä.

Vanhuuseläkkeen laskentamenettelyn muutos aiheuttaa tarpeen myös tarkentaa yhteensovitus- ja vastuunjakosäännöksiä.

Eläketurvakeskus antaa yksityiskohtaiset ohjeet asiassa sen jälkeen kun lainsäädäntö valmistuu ja voimaantulo tulee ajankohtaiseksi.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITE

Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

JAKELU

A 1-8
B 1

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansaneläkelain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.

Esityksessä ehdotetaan aloitettavaksi laajakantoinen eläkeuudistus, jonka tarkoituksena on kehittää kansaneläkejärjestelmää siten, että jokaiselle eläkkeensaajalle voidaan turvata vähimmäistoimeentulo eläketulon muodossa. Kansaneläkejärjestelmän uudistussuunnitelma sisältää sekä yksityiskohtaisesti määritellyn lopputavoitteen että sen toteuttamiseksi tarkoitettun vaiheittaisen toimeenpano-ohjelman. Lopputavoitteen mukaiseen kansaneläkkeeseen eivät vaikuttaisi muut kuin eläkkeensaajan omat eläketulot. Tähän päästäisiin korottamalla kansaneläkkeitä, huopumalla asteittain tarveharkinnasta ja yksinkertaistamalla kansaneläkkeen määrätymissäännöksiä muun muassa yhdistämällä eläkkeen tukiosa ja tukilisä lisäosaksi.

Nyt annettavalla esityksellä ehdotetaan toteutettavaksi uudistussuunnitelman ensimmäinen vaihe, jota laadittaessa on lähdetty siitä,

että suunnitelman kaikissa vaiheissa noudatettaisiin johdonmukaisesti koko uudistukselle tarkoitettua toimeenpano-ohjelmaa. Ensimmäinen vaihe kohdistuu ennen kaikkea heikossa taloudellisessa asemassa oleviin eläkeläisiin ja se sisältää tukilisän korottamisen, työtulojen etuoikeuden laajentamisen, tulosidonnaisuuden lieventämisen ja asumistukijärjestelmän uudistamisen.

Uudistusohjelman kokonaiskustannukset ovat vuositasolla noin 2 000 miljoonaa markkaa. Sen toteuttaminen kokonaan ei ole mahdollista lähivuosina, vaan ohjelma on tarkoitettu pitkän aikavälin suunnitelmaksi, joka toteutetaan vaiheittain sitä mukaa kuin varoja kansaneläkepolitiikkaan on käytettävissä.

Uudistukset on tarkoitettu tulemaan voimaan tammikuun alusta 1980 lukien.

YLEISPERUSTELUT.

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys.

1.1. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistus.

1.1.1. Uudistuksen tavoitteet.

Yleinen eläketurva maassamme muodostuu kansaneläkkeestä ja työeläkkeestä. Eläkeläisten vähimmäistoimeentulosta huolehtii kansaneläkejärjestelmä. Työeläkkeiden avulla pyritään säilyttämään ansiotyötä tekevän vakuutetun kulutustaso hänen siirtyessään eläkkeelle.

Kansaneläkejärjestelmässä on tarveharkinnalla keskeinen merkitys. Järjestelmän päätehtävä, vähimmäistoimeentulon turvaaminen, on tähän saakka ollut mahdollista tyydyttävästi toteuttaa vain tarveharkintaa soveltaen. Viime vuosikymmenen puolivälistä lähtien onkin nopeassa tahdissa parannettu tarveharkintaisia eläkeosia. Tämä on johtanut kansaneläkejärjestelmän monimutkaistumiseen. Samalla ovat tulovähentäisyyden nurjat puolet, jotka eläkeläiset kokevat kiusallisina tulojen tutkimisina ja ahkeruuden ja säästäväisyyden rankaisemisina, lisääntyneet.

Erityisen epäoikeudenmukaisena on pidetty sitä, että myös puolison tulot vähentävät eläkettä. Kansaneläkejärjestelmän kehittämisen vaikein ongelma onkin pitkään ollut valintatilanne kahden tärkeän tavoitteen, toisaalta heikoimmassa asemassa olevien eläkeläisten tehokkaan tukemisen ja toisaalta kansaneläkkeen saajien tasa-arvoisuuden toteuttamisen välillä.

Eduskunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota tarveharkinnan epäkohtiin. Myös eläkeläisten järjestöjen ja kansaneläkelaitoksen taholta on toistuvasti esitetty vaatimuksia tulo- vähenteisyyden poistamiseksi ja kansaneläkejärjestelmän yksinkertaistamiseksi. Tavoitteeksi on esitetty vähimmäiseläkejärjestelmä, jossa muut kuin eläketulot eivät vaikuta kansaneläkkeen määrään. Uudistusta on viivytetty tarve parantaa pelkän kansaneläkkeen varassa elävien ihmisten toimeentuloa mahdollisimman nopeasti, sillä tarveharkinnan poistamisen jälkeen vähimmäistoimeentuloturvan tason korottamisen kustannukset lähes kaksinkertaistuvat nykyiseen verrattuna.

Hallitus on ohjelmaansa sisältyvän eläkepoliittisen kannanoton mukaisesti laatinut kansaneläkejärjestelmän pitkän tähtäimen kokonaisuudistussuunnitelman, jonka tarkoituksena on ratkaista edellä esitetyt ongelmat sekä selkeyttää kansaneläkejärjestelmää. Se pohjautuu kansaneläkelaitoksen esittämään uudistussuunnitelmaan ja toteuttaa sen lopputavoitteet täydellisesti. Vaiheittaisen toimeenpano-ohjelman eri osauudistusten järjestys on ajoitettu siten, että ensi sijalle on asetettu vähävaraisiin kohdistuvat parannukset. Toteuttamisjärjestyksen seurauksena aiheutuu kansaneläkelaitokselle uudistuksen toimeenpanossa teknisiä vaikeuksia, koska ensimmäisissä toteutusvaiheissa syntyy suuri määrä vaikeasti hoidettavia poikkeustapauksia eläkekantaan. Tältä kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että suunnitelman toteuttamisen alettua se vietäisiin läpi mahdollisimman lyhyessä ajassa.

Kun kehittämistavoitteeksi otetaan vähimmäiseläke, on kysymys kansaneläkejärjestelmän perusluonteen syvällisestä muutoksesta. Uutena perusajatuksena on, että jokaisella kansalaisella on yhteiskunnassa oikeus vähimmäiseläkeseen, joka kuuluu hänelle siitä riippumatta, onko hänellä muita tuloja tai omaisuutta.

Suunnitelmassa on myös kysymys eläkejärjestelmämme kokonaisuuden huomattavasta selkeyttämisestä. Vähimmäiseläketurva raken-

tuu sekä kansaneläkkeestä että työeläkkeestä, jolloin kansaneläkejärjestelmän tehtävänä on taata vähimmäiseläkkeen täyden määrän saattaminen. Tätä tarkoittavat säännökset niiveltävät kansaneläkkeet ja työeläkkeet toisiinsa. Samalla vakiinnutetaan näiden eri eläkejärjestelmien keskinäinen tehtäväjako. Uudistuksen lopputuloksena kansaneläke ja työeläke muodostavat entistä johdonmukaisemmin eläkkeen-saajan kokonaisuuseläketurvan, joka on riippumaton eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa muista eläkeaikaisista tuloista.

1.1.2. Eläkejärjestelmämme kehitystausta.

Maamme eläkelait ovat kehittyneet osaratkaisujen tietä kullakin hetkellä vallinneiden sosiaalipoliittisten tavoitteiden ja taloudellisten edellytysten mukaisesti. Ensimmäisellä kansaneläkeläillä pyrittiin toteuttamaan sekä vähimmäistoimeentuloturvaa että ansioeläketurvaa. Laki menetti kuitenkin merkityksensä sotaseuranneen rahan arvon alenemisen johdosta. Vuoden 1957 alusta kansaneläkelaki uudistettiin perusteellisesti. Ansioeläketurva poistettiin kokonaan ja eläke muodostui kaikille samansuuruisesta perusosasta ja tarveharkintaisesta tukiosasta.

Vuonna 1962 aloitettiin yleisen ansioeläketurvan rakentaminen uudelleen luomalla työeläkejärjestelmä. Sitä laajennettiin 1960-luvun ajan asteittain, kunnes kaikki ansiotyötä tekevät tulivat työeläketurvan piiriin.

Vuonna 1966 voimaan tullut tukilisäjärjestelmä aloitti vähimmäistoimeentuloturvan tason korottamiseen tähtäävän kehityskauden. Tälle viime vuosiin saakka jatkuneelle kehitykselle on ollut ominaista varattomimpien eläkeläisten aseman parantamiseen kohdistettu erillisratkaisujen sarja. Tukilisan lisäksi kansaneläkkeisiin on liitetty avuttomuuslisät ja asumistuki.

Kansaneläkkeiden 1970-luvun alussa toteutetuilla korotuksilla päästiin tilanteeseen, jossa pelkän kansaneläkkeen varassa elävät eläkeläiset, eräitä pienryhmiä lukuunottamatta, saavuttivat vuonna 1973 silloisen vähimmäistoimeentuloturvan tavoitteeksi asetetun kulutus-tason. Sen jälkeen on kuitenkin erityisesti pelkän kansaneläkkeen varassa elävien eläkeläisten kulutukseen kohdistunut rahan arvon aleneminen aiheuttanut lievää vähimmäistoimeentuloturvan heikkenemistä samaan aikaan, kun muiden tulonsaajaryhmien tuloissa tapahtui

voimakasta reaalkasvua. Aivan viime vuosien taloudellisen laman aikana indeksisuoja on taas taannut eläkeläisille paremman tulokehityksen kuin muille tulonsaajaryhmille.

Työeläkejärjestelmään on vuoden 1975 tasokorotuksen yhteydessä säädetty alun perin päämääränä ollut 60 prosentin tavoitetaso. Työeläketurva paranee tulevaisuudessa asteittain ja saavuttaa vähitellen tavoitteensa eli pystyy säilyttämään kulutustason eläkkeelle siirryttäessä.

1.1.3. Kansaneläketurvassa olevat puutteet ja epäkohdat.

Yksipuolisesti vähimmäistoimeentuloturvan tasoa parantaneen kehitysvaiheen seurauksena on kansaneläkejärjestelmästä muodostunut tiukasti tarveharkintainen. Tulosidonnaisuutta sovellettaessa on jouduttu rakentamaan eläkkeensaajan ja hänen perheensä yksityiselämään puutuva valvontajärjestelmä, jossa eläkkeensaajan olosuhteita ja tulokehitystä seurataan tarkasti. Samalla kansaneläkejärjestelmästä on muodostunut eläkeläisten omatoimisuutta ja säästämis-halukkuutta vähentävä, monimutkainen ja vaikeasti hallittava.

Omatoiminen toimeentulotason olennainen parantaminen on pienituloiselle kansaneläkkeensaajalle vaikeaa. Hänen pyrkiessään vähäisillä lisätuloilla kohentamaan toimeentuloaan johtaa nykyinen tulosidonnaisuus siihen, että eläke pienenee jyrkästi, jopa koko tuloa vastaavasti. Huonossa asemassa on sellainen eläkkeensaaja, jonka aviopuoliso käy ansiotyössä, samoin kuin vähäistä työtuloa saava eläkeläinen. Edellisessä tapauksessa kansaneläketurva saattaa pienetä jopa työtulon nousua vastaavalla määrällä ja jälkimmäisessä ansiotulojen verotus ja työnhankkimiskustannukset yhdessä työtulojen tukiosaan vaikuttamisen kanssa saattavat johtaa tilanteeseen, jossa työssäkäynnistä ei ole tosiasiallista hyötyä. Siten osittain tiukan tarveharkinnan seurauksena eläketurvan kokonaismäärän jatkuvasta kasvusta huolimatta eläketurva on vielä riittämätön monilla eläkeläisillä, joilla eläke muodostuu pääasiassa kansaneläkkeestä.

1.1.4. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistus osana yleistä eläkepolitiikkaa.

Hallituksen tarkoituksena on poistaa nykyisessä kansaneläketurvassa olevat puutteet ja

epäkohdat kehittämällä eläkejärjestelmiä siten, että jokaiselle eläkkeensaajalle voidaan eläketulon muodossa turvata vähimmäistoimeentulo ja toisaalta tulotason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä.

Suunniteltu vähimmäiseläke johtaa erityisesti pientä työeläkelakien mukaista vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkettä saavien tai kokonaan työeläkejärjestelmän ulkopuolelle jäävien kansalaisten eläketurvan paranemiseen.

Kansaneläkejärjestelmän kehittämistä ei voida toimeenpanna yhdellä kertaa tai irrallisin osaratkaisuin. Sen vuoksi on edellä käsiteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi laadittu pitkän tähtäimen suunnitelma kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistukseksi, jonka toteuttamiseen kansaneläkeparannuksiin käytettävät varat olisi määrätietoisesti ohjattava. Suunnitelma sisältää yksityiskohtaisesti määritellyn lopputavoitteen ja sen toteuttamiseksi tarkoitettujen vaiheittaisen toimeenpano-ohjelman.

Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistus-suunnitelman keskeisimpänä sisältönä on vähimmäiseläketurvan aikaansaaminen eläkkeitä korottamalla ja luopumalla asteittain tulosidonnaisuudesta, jolloin kansaneläkkeestä muodostuu eläkevähenteinen. Lopputavoitteena oleva kansaneläke on henkilökohtainen eläke, joka joko yksin tai yhdessä työeläkkeen kanssa muodostaa vähimmäiseläkkeen. Kansaneläkkeen ja työeläkkeen tehtäväjako säilytetään siten nykyisellä pohjalla.

Vaikka kansaneläke ja työeläke muodostuvat uudistuksessa kokoniseläketurvan rinnakkaisiksi osa-alueiksi, ne jäisivät ilman lisätoimenpiteitä eläkkeensaajan kannalta eri asemaan, koska työeläke on veronalaista ja kansaneläke verotonta tuloa. Verotusperusteiden erilaisuudesta aiheutuu monia epäkohtia ja huomattavasti epä johdonmukaisuuksia. Yhtenä osana kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistusta onkin toteutettava eläkkeiden verotuksen yhenäistävä uudistus samanaikaisesti, kun luovutaan työtulojen tulosidonnaisuudesta.

1.1.5. Uudistuksen lopputavoitteena oleva kansaneläkejärjestelmä.

Uudistuksen lopputavoitteena on yksilöllinen eläkevähenteinen kansaneläke, johon ei sovelleta tarveharkintaa. Se muodostuu nykyisen kansaneläkkeen perusosan suuruudesta, 169 markan määräisestä kaikille yhtä suurena mak-

settavasta pohjaosasta ja nykyinen tukiosa ja tukilisä yhdistämällä syntyvästä eläkevähenteisestä lisäosasta. Lisäosan täysi määrä on yksinäisen henkilön nykyisen tukiosan ja tukilisän yhteismäärän suuruinen korotettuna 105 markalla kuukaudessa. Näin muodostuu eläke 878—959 markaksi kuukaudessa kuntaryhmästä riippuen. Markkamäärät ja kustannusarviot on esitetty vuoden 1978 maaliskuun indeksitasossa ja nykyistä verotusperustetta vastaavina.

Muut eläketulot vähentävät lisäosaa siten, että täyteen lisäosaan oikeuttavan rajatulon ylittävältä osalta lisäosa pienenee joko 50 tai 60 prosenttia muun eläketulon määrästä. Tämä eläkevähenteisyyskerroin on määriteltävä myöhemmin silmällä pitäen lopputavoitteen mukaisen eläketurvan tasoa. Edellä mainittu rajatulo on samansuuruinen kuin yksinäisen henkilön täyteen tukilisään oikeuttava rajatulo eli 92 markkaa kuukaudessa. Lisäosaa vähentävät eläkkeensaajan työsuhteeseen perustuvat eläkkeet ja muut niihin rinnastettavat etuudet.

Pohjaosan ja lisäosan ohella kansaneläkkeenä maksetaan lapsikorotukset, apu- ja hoitolisää, vaimolisää ja asumistukea. Lapsikorotus säilytetään nykyisen järjestelmän kaltaisena. Vaimokorotus muutetaan lapsikorotuksen tyyppiseksi vaimolisäksi, jota maksetaan ainoastaan siinä tapauksessa, että äiti ei pienten lasten vaatiman hoidon tai muun pakottavan syyn vuoksi voi hakeutua ansiotyöhön. Asumistuki jää edelleenkin tulosidonnaiseksi ja sitä maksetaan niille eläkkeensaajille, joiden asumiskustannukset ovat tavallista korkeammat.

Perhe-eläkejärjestelmä laajennetaan koskemaan kaikkia 60—64 vuotiaita leskiä ja tähän liittyen lakkautetaan alkuperäisen merkityksensä menettänyt vanhuudentukijärjestelmä. Perhe-eläkkeen lisäosassa säilytetään tulosidonnaisuus. Täysimääräinen perhe-eläke on leskille samansuuruinen kuin lopputavoitteen mukainen kansaneläkekin.

Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen toteuttamisesta aiheutuvat lisäkustannukset ovat kokonaisuudessaan 2 000—2 300 miljoonaa markkaa. Kustannusarvioväli johtuu edellä mainitusta eläkevähenteisyyskertoimesta ja eräistä muista uudistuksen vielä avoimista yksityiskohdista. Kustannuksiin vaikuttavat myös suojaäännökset, joilla estetään, ettei nykyinen

eläketurva kenelläkään jo eläkkeellä olevalla heikkene. Kokonaisuudistus merkitsee kansaneläkemenojen kasvua noin 40 prosentilla nykyisestäään, joten sen rahoittamiseksi kansaneläkejärjestelmän tuloperusteita on vastaavasti tarkistettava. Kun aina 1980-luvun loppuun asti jo nykyisen eläkelainsäädännön mukainen eläkemenojen kasvu ylittää vuosittain reaaliarvoltaan 500 miljoonaa markkaa, on selvää, että uudistuksen lopputavoitteen toteuttaminen edellyttää riittävää tuotannon kasvukykyä.

Elvytystoimien ja sosiaalivakuutuksessa ensisijaiseksi asetettavien työttömyyden ja perhepolitiikan hoidon vuoksi ovat mahdollisuudet eläkemenojen lisäämiseen lähivuosina rajoitetut. Ohjelman keskeiset kohdat sisältävän lain säätäminen jo tässä vaiheessa on kuitenkin tärkeää siitä syystä, että näin luodaan perusta ohjelman teknisen toteutuksen etenemiselle.

1.1.6. Kokonaisuudistuksen vaiheittainen toteuttamisohjelma.

Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen toteuttaminen yhdellä kertaa aiheuttaisi kansantaloudelle liian suuren rasituksen. Näin ollen uudistussuunnitelma on jaettu erillisiin toimeenpanovaiheisiin, jotka toteutetaan rahoitusmahdollisuuksien mukaan ajoitettuina. Jokaisen toimeenpanovaiheen toteutusmahdollisuudet on erikseen selvitettävä. Teknisesti jokainen näistä vaiheista on sellaisenaan oma kokonaisuutensa eikä sen sisältämiä osia voida toteuttaa erillisinä. Hallitus katsookin tarpeelliseksi korostaa, että jos nyt esitetystä kokonaisuudistuksesta erillisinä tai sen osia ylittävinä pyrittäisiin aikaan saamaan joitakin kansaneläketurvan parannuksia, niin ne hidastuttavat ja vaikeuttavat kokonaisuudistuksen toteutumista.

Uudistus aloitetaan korottamalla kansaneläkkeeseen maksettavaa tukilisää ja muuttamalla asumistukijärjestelmää. Tarveharkinnan asteittainen purkaminen aloitetaan väljentämällä kansaneläkkeen saajan ja hänen puolisonsa työtulojen vaikutusta kansaneläkkeen tukiosassa ja tukilisässä. Samalla yksinkertaistetaan kansaneläkkeen määräytymissäännöksiä.

Toisena uudistuksena korotetaan tukilisää edelleen, etuoikeutetaan työtulot kokonaan kan-

saneläkettä määrättäessä, lievennetään tarveharkintaa sekä yhdistetään tukiosa ja tukilisä lisäosaksi. Tämän jälkeen eläkkeet eriytetään siten, etteivät eläkkeensaajan puolison tulot vaikuta hänen lisäosansa määrään.

Seuraavassa vaiheessa saatetaan loppuun eläkevähenteisyys etuoikeuttamalla muut kuin eläketulot lisäosaa määrättäessä.

Viimeisessä vaiheessa eläkkeen määrät yhtenäistetään. Muun muassa poistetaan kansaneläkelaista säännös, jonka mukaan kansaneläkkeen lisäosaa ei voida maksaa julkisessa laitoshoidossa olevalle eläkkeensaajalle.

1.2. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe.

Nyt annettavalla hallituksen esityksellä toteutetaan kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe. Sen keskeisimpänä tavoitteena on parantaa pienituloisten ja vähävaraisten eläkkeensaajien asemaa, uudistaa eläkkeensaajan asumistukijärjestelmä sekä yksinkertaistaa kansaneläkkeen määräytymissäännöksiä.

1.2.1. Tukilisän korottaminen ja tulosidonnaisuuden lieventäminen.

Uudistusohjelma aloitetaan korottamalla täyden tukilisän määrää 46 markalla kuukaudessa. Myöhemmin tapahtuvaa tukiosan ja tukilisän yhdistämistä varten irrotettaisiin jo tässä vaiheessa tukilisää ja asumistukea koskevat säännökset toisistaan erillisiin lakeihin.

Kansaneläkkeen jyrkkä tulosidonnaisuus on aiheuttanut lisääntyvässä määrin epäkohtia. Tukilisäjärjestelmän 75 prosentin tulosidonnaisuus on johtanut yhdessä verotuksen kanssa siihen, että eläkkeensaajan yrittäessä parantaa taloudellista asemaansa hänen käytettävissään olevat tulonsa ovat saattaneet jopa pienentyä. Tämän epäkohdan lieventämiseksi ehdotetaan tukilisän tulosidonnaisuutta alennettavaksi nykyisestä 75 prosentista 70 prosenttiin.

Edellä ehdotetut tukilisäjärjestelmän parannukset merkitsevät tukilisän määrän nousua yksinäisellä eläkkeensaajalla 46—71 markalla kuukaudessa muiden tulojen määrästä riippuen.

1.2.2. Työtulojen etuoikeuden laajentaminen.

Kansaneläkejärjestelmän voimakas tulosidonnaisuus on aiheuttanut sen, että eläkkeensaajaperheen yrittäessä parantaa toimeentulotasoaan, erityisesti eläkkeensaajan puolison työssäkäynti on useassa tapauksessa johtanut eläketurvan pienenemiseen jopa lähes työtulon nousua vastaavalla määrällä. Tästä syystä ehdotetaan, että työtulojen etuoikeutta laajennettaisiin nykyisestäään 640 markalla kuukaudessa eli tukiosassa 1 018 markkaan ja tukilisässä 640 markkaan kuukaudessa. Etuoikeus koskisi vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeessä tukiosaa ja tukilisää ja se myönnettäisiin molemmille puolisoille erikseen. Tämän lisäksi laajennettaisiin työssäkäyvän puolison työtulon etuoikeutta kansaneläkkeen saajan eläkkeessä siten, että nykyinen 355 markan etuoikeus kuukaudessa kaksinkertaistettaisiin sekä tukiosassa että tukilisässä.

Työtulojen etuoikeuden laajentaminen edellyttää myös, että työtulon, työeläkkeen ja syyntingin nykyistä kansaneläkelain 30 §:n 3 momentin mukaista etuoikeuden yhteismäärää koskeva rajoitus poistetaan, jonka seurauksena useiden eläkkeensaajien käytettävissä olevat kokonaistulot kasvaisivat. Työtulon etuoikeuden laajentaminen ei kuitenkaan koskisi niitä eläkkeensaajia, joille kansaneläke on myönnetty kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella yleisestä työkyvyttömyyskäsitteestä poiketen. Näiden eläkkeensaajien asema olisi tutkittava erikseen vammaiskorvausjärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Erään ongelman työtulojen etuoikeuden kannalta muodostavat tapaukset, joissa vakuutettu jatkaa työsubdettaan eläkeiän täytettyään tai lykkää työeläkkeen hakemista. Ei ole tarpeellista tarkentaa, että vakuutettu saa suurempaa kansaneläkettä työssä ollessaan kuin siirtynytään eläkkeelle, eikä toisaalta, että vakuutettu lykkäämällä eläkkeen hakemista saisi kansaneläkkeen täysimääräisenä. Kansaneläkkeen olisikin jo myöntämisestä lukien vastattava määrältään eläkettä, jossa muu eläketulo on otettu huomioon. Tämä edellyttää kansaneläkelakiin muutoksia, jonka mukaan kansaneläkelaitoksella on mahdollisuus arvioida muun eläkkeen määrä, jollei laitoksella ole muutoin jo käytettävissään tätä koskevaa tietoa tai

arviota. Muutosten johdosta vanhuuseläkkeiden käsittely nopeutuisi olennaisesti.

1.2.3. Tukiosajärjestelmän yksinkertaistaminen.

Kansaneläkejärjestelmän uudistussuunnitelman mukaan tukiosa ja tukilisä yhdistettäisiin eläkevähenteiseksi lisäosaksi, jonka määrään lopputavoitteen toteuduttua vaikuttaisivat vain työeläkkeet, mutta eivät sensijaan muut tulot eivätkä perhesuhteet. Perhesuhteiden vaikutus otettaisiin huomioon erillisten vaimolisän ja lapsikorotuksen avulla.

Tukiosan ja tukilisän yhdistämisen valmisteliseksi olisi tarpeen jo tässä vaiheessa poistaa lasten lukumäärän vaikutus tukiosaan oikeuttavan rajatulon määrään. Samalla poistettaisiin tukiosasta kansaneläkelain 28 §:n 1 momentin mukainen vaimekorotus, mikä korvattaisiin vakiomääräisellä vaimolisällä. Vaimokorotusta nykyisellään on pidettävä jäänteenä ajattelusta, jonka mukaan vaimon toimeentulo on riippuvainen miehen ansiotuloista. Pelkätään vaimon ikä tai sairaus ei enää oikeuttaisi vaimolisään, koska ikä sinänsä ei vaimon toimeentuloon vaikuta ja sairastuttuaan hänellä on yleensä oikeus sairausvakuutuslain (364/63) mukaisen päivärahan.

Suojasäännösten avulla varmistettaisiin, etteivät edellä mainitut järjestelmän yksinkertaistamiseen tarkoitetut muutokset johda eläkkeensaajan eläkkeen alenemiseen.

1.2.4. Vanhuudentukijärjestelmän korvaaminen perhe-eläkejärjestelmää laajentamalla.

Vanhuudentukijärjestelmä on menettänyt alkuperäisen merkityksensä perhe-eläke- ja työtömyyseläkejärjestelmien takaaman eläketurvan vuoksi. Vanhuudentuen saajien lukumäärä on voimakkaasti supistunut samalla, kun muiden eläkkeensaajien lukumäärä on kasvanut. Kun lisäksi vanhuudentuen saajista valtaosa on leskiä, joiden eläketurva voidaan hoitaa yleisen perhe-eläkejärjestelmän avulla, ei tämän erillisen tukimuodon säilyttäminen ole tarkoituksenmukaista. Sen vuoksi ehdotetaan, että lain voimaantulon jälkeen ei enää myönnettäisi uusia vanhuudentukia. Perhe-eläkelakia ehdotetaan vastaavasti muutettavaksi siten, että per-

he-eläke voitaisiin maksaa 65 vuoden ikään saakka myös lapsettomille naispuolisille leskille. Niille vakuutetuille, joilla on oikeus vanhuudentukeen ennen lain voimaantuloa, maksettaisiin kuitenkin vanhuudentukea niin kauan kuin sen saamisen edellytykset ovat olemassa. Lisäksi ehdotetaan perhe-eläkeoikeutta laajennettavaksi siten, että eläke voitaisiin myöntää myös leskille, joiden avioliitto on solmittu edunjättäjän ollessa yli 60, mutta ei 65-vuotias. Muutos vastaa työeläkeiäkien säännöksiä.

1.2.5. Asumistukijärjestelmän uudistaminen.

Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmää on tarkoitus muuttaa siten, että tuki nykyistä tehokkaammin kohdistuisi sellaisiin eläkkeensaajiin, joilla on tavallista suuremmat asumiskustannukset. Toisena tavoitteena on kehittää eläkkeensaajien asumistukijärjestelmää yleisen asumistukijärjestelmän suuntaan. Ottaen huomioon, että tukiosan ja tukilisän myöhemmin tapahtuva yhdistäminen vaatii asumistuen muodostamista itsenäiseksi tukilisästä irralliseksi etuudeksi, ehdotetaan säädettäväksi erillinen eläkkeensaajien asumistukilaki.

Asumistuen omavastuurajat ovat vuodesta 1973 lukien pysyneet markkamääräisesti samoina, jolloin niiden taso on rahan arvon alenemisen johdosta huomattavasti alentunut. Tämän seurauksena on asumistukijärjestelmän piiriin tullut sellaisia eläkkeensaajia, joiden suhteellisen pienet asumiskustannukset on tarkoitettu peitettäväksi muilla eläkkeen osilla. Samalla asuntonsa lämmityksestä itse huolehtivien asumistuki on jäänyt todellisiin kustannuksiin nähden muiden tukea pienemmäksi. Asumistukijärjestelmän suuntaamiseksi alkuperäisen tarkoituksensa mukaisesti korvaamaan tavallista suuremmat asumiskustannukset ja asuntonsa lämmityksestä itse huolehtivien kohdalla syntyneiden vinoutumien korjaamiseksi ehdotetaan asumistuen omavastuurajajärjestelmää tarkistettavaksi. Omavastuurajat, joiden ylittävistä kustannuksista asumistukea voidaan myöntää, eli niin sanotut perusomavastuurajat, korotettaisiin samansuuruisiksi kuin yleisessä asumistukijärjestelmässä eli 85 markkaan kuukaudessa. Omavastuurajojen korotus olisi huomattavasti pienempi itse lämmityksestä huolehtivien kohdalla, jolloin edellä todettu epäsuhte myös

lieventyisi. Uusi omavastuuraja olisi 25 markkaa kuukaudessa. Yhdenmukaisesti yleisen asumistukijärjestelmän kanssa poistettaisiin omavastuurajojen kuntaporrastus.

Asumistuen määräytymisperusteita muutettaisiin yleisen asumistukijärjestelmän suuntaan myös siten, että tulojen vaikutus asumistukea vähentävänä tekijänä otettaisiin huomioon korottamalla omavastuuta niin sanotulla lisäomavastuulla. Kansaneläkkeen tukiosa ja tukilisiä otettaisiin tuloina huomioon asumistukea määrättäessä. Puolison työtulon etuoikeus korvattaisiin korottamalla vastaavasti tuloaroja. Nämä lähinnä asumistuen laskentatekniikkaan liittyvät muutokset merkitsisivät käytännössä täyteen asumistukeen oikeuttavien tuloarojen korotusta. Lisäksi ehdotetaan, että tuloaroja korotetaan ja asumistuen tulosidonnaisuutta lievennetään 75 prosentista noin 72 prosenttiin. Pienin maksettava asumistuki ehdotetaan korotettavaksi 15 markaksi kuukaudessa.

Asumiskustannuksista korvataan nykyisin 80 prosenttia omavastuun ylittävistä asumiskustannuksista. Tätä asumistuen tukiprosenttia ehdotetaan korotettavaksi 85 prosenttiin. Uudistus kohdistuisi voimakkaimmin niihin eläkkeensaajiin, joilla on korkeat asumiskustannukset.

Asumistukijärjestelmää yksinkertaistettaisiin poistamalla asunnon huonelukua koskeva rajoitus. Voimassa olevien säännösten mukaan esimerkiksi eläkkeensaajapuolisoilla voidaan asumistukea määrättäessä ottaa huomioon asumiskustannukset ainoastaan keittiön ja yhden huoneen osalta. Asumisväljyydeltään tällainen asunto ei vastaa yleisesti hyväksytyjä tavoitteita. Eläkkeensaajalle tuottaa usein vaikeuksia vaihtaa asuntoa ja on kohtuutonta, että hän puolison kuoltua tai perheen koon muuten pienentyessä muuttaisi pienempään asuntoon, josta kustannukset saattavat nousta suuremmiksi kuin nykyisestä asunnosta. Tämän johdosta ja koska asumistuen saajista valtaosa asuu kolme huonetta käsittävissä tai sitä pienemmissä asunnoissa, on tarkoituksenmukaista poistaa kysymyksessä oleva rajoitus. Jos asunnon koko kuitenkin ilmeisesti ylittäisi eläkkeensaajan ja hänen perheensä tarpeen, ehdotetaan, että asumistukea määrättäessä asumiskustannuksiksi luettaisiin vain se osa, jota voidaan pitää kohtuullisena.

Nykyisin kohtuuttomaksi katsottava sään-

nös, jonka mukaan asumistukea ei makseta suoraan alenevassa tai ylenevässä polvessa olevan sukulaisensa asunnossa asuvalle, ehdotetaan kumottavaksi. Säännös on perustunut siihen, että näissä tapauksissa eläkeläiselle laskettava osuus kustannuksista jäisi yleensä alle omavastuurajan. Asumiskustannuksissa tapahtuneen yleisen nousun johdosta tilanne on muuttunut ja edellyttää säännöksen kumoamista.

Asumistukijärjestelmän säilyttämiseksi alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti vain tavallista suurempien asumiskustannuksien korvauksena, ehdotetaan asumistuen määräytymisperusteet sidottaviksi elinkustannusindeksiin. Lisäksi asumistuen määrä tarkistettaisiin viimeistään kahden vuoden välein vastaamaan tarkistushetken todellisia tuloja ja asumiskustannuksia, jollei asumistuen määräytymisperusteissa sitä ennen ole tapahtunut tarkistusta edellyttävää muutosta.

Omavastuurajojen korotus ja eräät muut asumistuen määräytymisperusteiden muutokset on mitoitettu niin, että ne yhdessä tukiläisen korotuksen kanssa merkitsevät yleensä asumisuensaajien kokonaiseläkkeen nousua. Erillisellä suojasäännöksellä estettäisiin kuitenkin mahdolliset etuuksien alenemiset.

1.3. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen liittyvät työeläkelakien muutokset.

Kun työtulojen etuoikeuttamisen johdosta työeläkkeen merkitys kansaneläkkeen määrää laskettaessa korostuu, työeläketietojen nopea käyttöönsaaminen muodostuu entistä keskeisemmäksi. Tämän johdosta esitetään vanhuuseläkkeen ennakolta laskemista mahdollistavien muutosten tekemistä työntekijäin eläkelakiin (395/61), lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakiin (134/62), maatalousyrittäjien eläkelakiin (467/69) ja yrittäjien eläkelakiin (468/69). Lisäksi pyritään välittömästi selvittämään, voidaanko julkisoikeudellisten eläkelakien mukaan määräytyvissä eläkkeissä siirtyä vastaavanlaiseen laskentamenettelyyn.

Jotta työeläkkeen määrä voitaisiin laskea eläkeikään mennessä ja ilmoittaa kansaneläke-

laitokselle, pitäisi viimeiset ansiotiedot ennen eläkeikää jättää huomioon ottamatta. Tavoitteena on muuttaa työeläkkeen laskentamenettelyä siten, ettei eläkkeen saamisen ehtoja koskevia voimassa olevia säännöksiä muuteta nykyisestään.

Sanotun tavoitteen saavuttamiseksi esitetään vanhuuseläkkeen määräämisessä sovellettavaksi samaa laskentamenettelyä kuin työkyvyttömyyseläkkeessä. Esityksen mukaan työsuhdetietoja ei seurattaisi eläkeikään saakka, vaan ne otettaisiin huomioon vain sen vuoden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Eläkeikään jäljellä oleva aika otetaan huomioon tulevana palvelusaikana siten kuin työntekijä tulisi työkyvyttömäksi sen vuoden viimeisenä päivänä, jolloin hän täyttää 63 vuotta. Viimeksi mainittu kuitenkin edellyttää, että työntekijällä on työntekijäin eläkelain piirissä 63 vuoden iän täyttämivuoden aikana ollut sanotun lain piiriin kuuluvaa työsuhdeaikaa yhteensä vähintään neljä kuukautta.

Eläkettä ei muodostu erikseen niistä työsuhteista, jotka alkavat 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, sillä edellä sanottu tuleva aika kattaa tämän osan eläkkeestä. Tapauksissa, joissa tulevan ajan oikeutta ei synny, tapahtuu nykyiseen nähden vähäinen eläketurvamenetys. Vastaavasti niissä tapauksissa, joissa tuleva aika lasketaan eläkkeeseen oikeuttavaksi, mutta työsuhde ei jatku eläkeikään saakka, muutos vaikuttaa eläketurvaa korottavasti. Nämä tapaukset ovat kuitenkin molempiin suuntiin harvinaisia ja merkitykseltään vähäisiä.

Vanhuuseläkkeen laskentamenettelyn muutos aiheuttaa myös tarpeen täydentää yhteensovittussäännöksiä. Jotta kansaneläkelaitokselle voitaisiin ilmoittaa työeläkkeen yhteensovitettu määrä jo kansaneläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen alkaessa esitetään, että työeläkkeen yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä eläkeiän silloinkin, kun hän lykkää eläkkeelle siirtymistään myöhemmäksi ajaksi.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset.

Kansaneläkeuudistuksen ensimmäisen vaiheen toteuttaminen aiheuttaa kansaneläkelaitokselle vuonna 1980 arviolta 447 miljoonan markan lisäkustannukset. Uudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen liittyvä työtulojen etuoikeuden laajentaminen vasta vuoden 1982 alusta lukien alentaisi vuotuiset lisäkustannukset vuonna 1980 noin 295 miljoonaan markkaan. Vuonna 1982 uudistuksen lisäkustannukset ovat 411 miljoonaa markkaa.

Ensimmäisen vaiheen uudistuksen toteuttamiseen liittyvien taloudellisten mahdollisuuksien varmistaminen edellyttää, että vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksu ja työnantajan kansaneläkemaksu mitoitetaan vuosina 1979—80 siten, että uudistus voidaan rahoittaa eläkerahaston varoilla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1. Lakien perustelut.

1.1. Kansaneläkelaki.

6 ja 20 §. Koska lakiehdotuksen mukaan kansaneläkkeenä ei enää maksettaisi vanhuudentukea, näistä pykälistä poistettaisiin sitä koskevat maininnat.

21 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä lueteltaisiin kansaneläkkeeseen kuuluvat etuudet. Invaliidirahaa koskeva säännös ehdotetaan siirrettäväksi tästä pykälästä tukiosan maksamista koskevaan 27 §:ään sen uudeksi 8 momentiksi.

22 b §. Pykälään sisällytettäisiin uusi laitoshoidon määritelmä. Asiallisesti säännöksen sisältö säilyisi entisellään.

27 §. Pykälään tehtäisiin edellä 21 §:n kohdalla mainittu lisäys.

28 §. Pykälässä määriteltäisiin vaimolisän saamisen edellytykset. Vaimolisä maksettaisiin erillisenä lisänä. Koska lasten lukumäärä ei enää vaikuttaisi tukiosan määrään, ehdotetaan pykälän 2 momentti kumottavaksi.

29 §. Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi vanhuudentuen lakkauttamisen johdosta.

30 §. Tässä pykälässä määriteltyä vuositulon käsitettä muutettaisiin siten, että eläkkeensaajan ja hänen puolisonsa työtulon etuoikeutta lisättäisiin. Etuoikeuden laajennus ei koskisi eläkkeensaajia, joille työkyvyttömyyseläke on myönnetty kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella. Työtuloille, syytingille ja työeläkkeelle aikaisemmin asetettu etuoikeuden yhteismäärää koskeva rajoitus poistettaisiin.

30 a §. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin rintamasotilaseläkelain (119/77) johdosta. Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska siinä oleva säännös puolison työtulojen etuoikeudesta sisältyisi lakiehdotuksen 30 §:ään.

30 b §. Pykälässä määriteltäisiin lapsikorotukseen oikeuttava huoltosuhte. Määritelmän sisältö on sama kuin voimassa olevassa kansaneläkelaiissa.

30 c—35 §. Näihin säännöksiin tehtäisiin eräitä teknisiä muutoksia.

41 §. Ehdotuksen mukaan myös vaimolisä voitaisiin maksaa ulkomailla asuvalle eläkkeensaajalle.

62 §. Kansaneläkelaitoksen osuus tukiosakustannuksista ehdotetaan nykyisen 66 %:n sijasta nostettavaksi 68 %:iin.

69 §. Ehdotuksen mukaan sosiaalilautakunnan on ilmoitettava eläkkeensaajan joutumisesta laitoshoitoon.

83 §. Ehdotuksen mukaan hoitolaitokset voitaisiin asetuksella velvoittaa tekemään ilmoitus eläkkeensaajan laitoshoitoon joutumisesta.

88 a §. Pykälän 1 ja 2 momentin sanamuotoa selvennettäisiin. Asiallisesti takaisinperintäsäännös säilyisi nykyisellään. Viittaus tukilisästä ja asumistuesta annettuun lakiin poistettaisiin tarpeettomana.

1.2. Perhe-eläkelaki.

1—8 §. Pykälien sanamuoto tarkennettaisiin etuuksien ja niiden saamisen edellytysten osalta.

9—9 b §. Voimassa olevia säännöksiä perhe-eläkkeen suorittamisesta täsmennettäisiin käyttämällä nimityksiä alkueläke ja jatkoeläke. Asiallisena muutoksena ehdotettaisiin vanhuudentukijärjestelmän lakkauttamisen johdosta korotettavaksi leskeneläkkeen saamisen yläkäräjä 65 vuoteen.

11—18 §. Pykäliin ehdotetaan eräitä sanamuotoa ja viittaussäännöksiä koskevia tarkennuksia.

1.3. Tukilisälaki.

1—6 §. Tukilisä suoritettaisiin edelleen kansaneläkkeen lisänä. Puolisoille tukilisä määrättäisiin yhteisenä ja se maksettaisiin puoliksi kummallekin. Tukilisän saamisperusteita on ehdotettu lievennettäviksi siten, että 4 §:ssä määriteltyä tulosidonnaisuusprosenttia alennettaisiin 75 prosentista 70 prosenttiin. Lain 6 §:ssä säädetään siitä tapauksesta, että puoliso saa rintamasotilaseläkettä.

7 §. Tukilisään vaikuttavan vuositulon käsitettä on ehdotettu muutettavaksi tekemällä osa eläkkeensaajan ja hänen puolisonsa työtuloista etuoikeutetuksi. Tämän lisäksi laajennettaisiin jo nykyisin laissa olevaa etuoikeutta sen puolison työtuloissa, joka ei saa kansaneläkettä. Etuoikeuden laajennukset eivät koskisi eläkkeensaajia, joille työkyvyttömyyseläke on myönnetty kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella.

8—11 §. Pykälän sisältö vastaa tukilisää koskevia voimassa olevan lainsäädännön periaatteita.

12—16 §. Pykälissä säädettäisiin tukilisien rahoituksesta ja eräistä muista teknisistä menettelyistä.

1.4. Eläkkeensaajien asumistukilaki.

1 §. Asumistukea suoritettaisiin kansaneläkkeen, rintamasotilaseläkkeen ja perhe-eläkkeen saajalle, ei kuitenkaan silloin, jos he saisivat yleistä asumistukea.

2 §. Pykälässä määriteltäisiin, mitä pidetään asumiskustannuksina.

3—5 §. Pykälissä määritellään asumistuen saamisen edellytykset. Asumistuen määrä olisi 85 prosenttia omavastuusuuden ylittävistä kustannuksista. Omavastuu muodostuisi perusomavastuusta ja lisäomavastuusta.

6 §. Pykälässä määriteltäisiin se vuositulo, jonka perusteella lisäomavastuun määrä vahvistettaisiin. Eläkkeet ja niitä vastaavat korvaukset ja suoritukset otettaisiin huomioon todellisen määräisinä.

7 §. Pykälässä säädetään asumistuen maksamisesta laitoshoidossa olevalle eläkkeensaajalle.

8 §. Pykälässä säädetään ehdotuksen mukaan asumistuen tarkistusmenettelystä.

9—15 §. Pykäliin sisältyisivät asumistukijärjestelmän toimeenpanoon liittyvät tekniset säännökset, jotka olisivat samanlaiset kuin voimassa olevassakin lainsäädännössä.

1.5. Työntekijäin eläkelaki.

1 §. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisätään maininta, että lakia sovelletaan rajoitetusti työsuhteeseen, joka on allkannut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen.

5 §. Vanhuuseläkkeen ennenaiikaista laskemista koskeva tekniikka on sisällytetty tähän pykälään. Vanhuuseläke lasketaan työkyvyttömyyseläkettä koskevien periaatteiden mukaan.

5 b §. Pykälän 2 momenttiin on sisällytetty säännös, jonka mukaan työkyvyttömyyseläke ja vanhuuseläke lasketaan täysin yhteneväisellä tavalla, jos työkyvyttömyys alkaa työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen.

6 §. Säännöksen 3 momentti sisältää tulevan palvelusajan laskemista koskevat edellytykset.

8 §. Pykälän 1 momenttiin on lisätty säännös, joka mahdollistaa yhteensovittamisen 65 vuoden iässä, vaikka työntekijä lykkäisi eläkkeelle siirtymistä sanotun iän yli. Saman pykälän 7 momenttia on muutettu siten, että yhteensovituksessa huomioon otettavan kansaneläkkeen määrä määräytyisi uuden laskentamenettelyn sallimissa puitteissa mahdollisimman lähellä eläketapahtumaa olevan ajankohdan tason mukaisesti.

8 a §. Yhteensovitusta uudelleen toimitettaessa, toimenpide ei ehdotuksen mukaan saisi vaikuttaa pienentävästi eläkkeen saajalle tulevan kokonaiskorvauksen määrään, vaikka yhteensovituksessa muuttuisikin kokonaiskorvauksen eri osien suhteet.

12 §. Eläkelaitosten keskinäistä eläkevastuuta koskevat säännökset on tarkennettu vastaamaan esityksessä olevaa uutta laskemismenettelyä.

1.6. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki.

5 §. Säännös sisältää vanhuuseläkkeen ennenaiikaista laskemista koskevan määrittelyn sanotun lain osalta.

1.7. Maatalousyrittäjien eläkelaki.

1 §. Säännökseen on sisällytetty maininta lain rajoitetusta soveltamisesta sellaiseen yrittäjätoimintaan, joka alkaisi maatalousyrittäjän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen.

8 §. Pykälän 6 momenttiin on lisätty säännös, jonka mukaan työtuloa voidaan eläkeiän lähestyessä tarkistaa vain, jos henkilö ei enää täytä lain soveltamisedellytyksiä.

1.8. Yrittäjien eläkelaki.

1 §. Pykälään on sisällytetty maininta lain rajoitetusta soveltamisesta yrittäjätoimintaan, joka alkaa yrittäjän 63 vuoden iän täyttämisen vuoden jälkeen.

7 §. Pykälän 2 momenttiin on tehty lisäys, jonka mukaan lähellä eläkeikää olevan yrittäjän työtuloa voidaan tarkistaa vain, jos hän ei täytä lain soveltamisedellytyksiä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.

Asetukset tukilisälain ja eläkkeensaajien asumistukilain täytäntöönpanosta laadittaisiin myöhemmin.

3. Voimaantulo.

Kansaneläkeuudistuksen ensimmäinen vaihe ja siihen liittyvät lainmuutokset tulisivat voi-

maan tammikuun alusta 1980, kuitenkin siten, että tähän vaiheeseen liittyvä työtulojen etuoikeuden laajentaminen toteutettaisiin viimeistään vuoden 1982 alusta lukien. Lakiehdotukseen sisältyvien lakien tultua hyväksytyiksi vienevät niiden toteuttamisesta aiheutuvat tekniset toimenpiteet ja järjestelyt vuoden ajan. Uuden tukilisälain ja eläkkeensaajien asumistukilain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi erityinen voimaantulolaki.

Uusien säännösten tullessa voimaan muutettaisiin aikaisemmin myönnetty eläkkeen tuki-osa, tukilisä ja asumistuki tämän lakiehdotuksen säännösten mukaisiksi. Jos tarkistus tällöin johtaisi etuuksien pienenemiseen, maksetaan eläke kuitenkin entisen suuruisena. Vanhuudentukea maksettaisiin aikaisempien säännösten mukaisesti vakuutetulle, jolla on oikeus saada vanhuudentukea lain voimaantuloa edeltäneeltä kuukaudelta.

Edellä esitetyn perusteella anneraan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki kansaneläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 29 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1094/74),

muutetaan 6 §:n 1 momentin 4 kohta, 20 ja 21 §, 22 b §:n 3 momentti, 28, 30 ja 30 a §, 30 b §:n 1 momentti, 30 c §:n 1 momentti, 32 §, 35 §:n 3 momentti, 41 §:n 1 momentti, 62 §:n 1 momentti, 69 §:n 2 momentti ja 88 a §,

sellaisina kuin niistä ovat, 6 §:n 1 momentin 4 kohta, 20 § ja 35 §:n 3 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (499/71), 21 § muutettuna 28 päivänä kesäkuuta 1963 ja 4 päivänä tammikuuta 1974 annetuilla laeilla (349/63 ja 8/74) sekä mainitulla 31 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla, 22 b §:n 3 momentti mainitussa 28 päivänä kesäkuuta 1963 annetussa laissa, 28 §, 30 b §:n 1 momentti ja 41 §:n 1 momentti mainitussa 4 päivänä tammikuuta 1974 annetussa laissa, 30 § muutettuna 20 päivänä toukokuuta 1966, 14 päivänä heinäkuuta 1969, 23 päivänä huhtikuuta 1971, 3 päivänä joulukuuta 1971, 4 päivänä tammikuuta 1974 ja 20 päivänä syyskuuta 1974 annetuilla laeilla (295/66, 472/69, 295/71, 832/71, 20/74 ja 753/74) sekä mainitulla 31 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla, 30 a § muutettuna mainituilla 23 päivänä huhtikuuta 1971 ja 31 päivänä joulukuuta 1974 annetuilla laeilla, 30 c §:n 1 momentti mainitussa 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa, 32 § osittain muutettuna mainitulla 31 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla, 62 §:n 1 momentti 4 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (741/70) ja 88 a § muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965 ja 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetuilla laeilla (705/65 ja 448/69), sekä

lisätään 27 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 4 päivänä marraskuuta 1960 ja 12 päivänä tammikuuta 1973 annetuilla laeilla (466/60 ja 8/73), uusi 8 momentti sekä 83 §:ään uusi 6 momentti seuraavasti:

6 §.

Vakuutusmaksua ei määrätä vakuutetulle:

4) joka tulovuoden tai sen osan aikana on saanut työttömyyseläkettä; tai

20 §.

Kansaneläkkeenä maksetaan:

1) vanhuuseläkettä 65 vuotta täyttäneelle vakuutetulle;

2) työkyvyttömyyseläkettä työkyvyttömälle vakuutetulle, joka on 65 vuotta nuorempi, 22 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa; tai

3) työttömyyseläkettä 22 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa 60, mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneelle pitkäaikaisesti työttömälle vakuutetulle, joka ei saa työkyvyttömyyseläkettä.

21 §.

Kansaneläkkeeseen kuuluu eläkkeen perusosa ja jäljempänä säädetyin edellytyksin tukiosa, lapsikorotus, vaimolisä sekä apulisiä tai hoitolisiä.

22 b §.

Apulisiä ja hoitolisiä ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevalle eläkkeensaajalle. Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan eläkkeensaajan sisältävää hoitoa valtion, kunnan tai kuntainliiton sairaalassa tai laitoksessa tai asetuksessa määrättyissä tapauksissa muussa hoitolaitoksessa, jonka kustannuksiin käytetään julkisia varoja, samoin kuin hoitoa muualla, johon eläkkeensaaja on kunnan tai edellä tarkoitettujen sairaalan toimesta ja kustannuksella sijoitettu.

27 §.

Eläkkeen tukiosaa ei makseta vakuutetulle, joka saa invalidiirahaa.

28 §.

Jos puolisoista vain mies saa eläkettä ja vaimolla perheen pienten lasten vaatiman hoidon takia tai hänen terveydentilastaan riippumattoman muun erittäin pakottavan jatkuvan syyn vuoksi ei voida katsoa olevan mahdollisuutta hankkia tuloa tekemällä työtä omaan tai toisen lukuun, maksetaan eläkkeeseen vaimolisä, joka on 1 848 markkaa vuodessa.

30 §.

Vuositulolla, jonka perusteella oikeus eläkkeen tukiosaan vahvistetaan, tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota vakuutetun tai, jos hän on naimisissa, puolisoiden voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisätynä kymmenennellä osalla siitä määrästä, jolla vakuutetun omaisuuden arvo ylittää 113 250 markkaa tai puolisoiden omaisuuden arvo ylittää 167 610 markkaa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, luetaan 65 vuotta täyttäneen vakuutetun vuosituloksi hänen työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuva eläke sen suuruisena kuin se olisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään. Jos kuitenkin eläkkeeseen oikeuttavana otetaan huomioon myös eläkeaika 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, luetaan tällainen eläke ennen sen myöntämistä vuosituloksi sen suuruisena kuin se olisi, jos vakuutettu siirtyisi eläkkeelle 67 vuotta täytettyään. Viimeksi mainitun eläkkeen myöntämisestä lukien siihen samoin kuin sellaiseen vanhuuseläkkeeseen, jolle vakuutettu on siirtynyt ennen 65 vuoden ikää, sovelletaan 1 momenttia. Samoin sovelletaan 1 momenttia sellaiseen vapaaehtoiseen eläkejärjestelyyn perustuvaan eläkkeeseen sen myöntämisestä lukien, jota ei ole rekisteröity työntekijäin eläkelain (395/61) 11 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Jos vakuutetulla on työtuloa, vähennetään siitä sellainen edellä mainitulla tavoin määritelty eläke, jota ei vielä ole myönnetty.

Jos vakuutettu on välittömästi ennen tukiosan myöntämistä saanut sellaista kansaneläkkeen lisänä suoritettua tukilisää tai asumistukea

taikka sellaista perhe-eläkettä tai rintamasotilaseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, taikka jos vakuutetun puoliso saa tällaista kansaneläkettä tai rintamasotilaseläkettä, arvioidaan sanottu etuus vuosituloa vahvistettaessa edellisen arvioimisajankohdan mukaisena, mikäli etuuden määräytymisperusteessa ei ole tapahtunut muutosta, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeksisidonnaisuudesta. Etuuden määräytymisperusteen ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä eläkkeistä on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perusteet tämän johdosta ole muuttuneet.

Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

- 1) kansaneläkettä mahdollisine lisineen;
- 2) rintamasotilaseläkelain (119/77) mukaisista rintamasotilaseläkettä mahdollisine lisineen eikä rintamalisää;
- 3) sotilasvammalain (404/48) mukaisia korvauksia, ylimääräisiä sotaeläkkeitä eikä rintamamieseläkkeitä;
- 4) lapsilisää;
- 5) valtion eikä kunnan varoista suoritettavaa asumistukea;
- 6) etua omaan tarpeeseen käytetystä asunnosta;
- 7) huoltoapua;
- 8) avioliitosta johtuvan elatusvelvollisuuden perusteella annettua elatusta, lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/75) säädettyä elatusapua eikä sukulaisuus- tai lankoussuhteeseen taikka sellaiseen suhteeseen verrattavan muun syyn takia vapaaehtoisesti annettua elatusta tai avustusta, siltä osin kuin se yhdessä muiden tulojen kanssa ei sanottavasti ylitä huoltoapulain (116/56) mukaan omaiselle annettavan elatuksen määrää;
- 9) huoltoapulain 5 §:n mukaista elatusta eikä työnantajan sellaiselle työntekijälleen, jolla ei ole oikeutta työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuun työ- tai virkasuhteeseen perustuvaan eläkkeeseen, vapaaehtoisesti kustantamaa tai suorittamaa elatusta, siltä osin

kuin se ei ylitä tämän lain 27 §:n 3 momentissa tarkoitettua rajatulon määrää;

10) luopumiskorvauksesta annetussa laissa (19/74) tarkoitettua luopumiskorvausta eikä luopumiseläkeläisissä (16/74) tarkoitettua luopumiseläkettä;

11) kiinteistön luovutuksen yhteydessä sovittoa eläkettä (syytinkiä) eikä kiinteistön saajan luovuttajalle tai hänen puolisolleen ilman sopimusta antamaa elatusta kuitenkin siten, että jollei vakuutetun tai hänen puolisonsa kansaneläke ole keskeytyttyä jatkunut heinäkuun 1 päivää 1975 edeltäneestä ajankohdasta lukien, alussa mainittu eläke tai elatus jätetään ottamatta huomioon vain siltä osin kuin se yhdessä 14 kohdassa tarkoitettujen eläkkeiden kanssa, ilman 6 kohdassa tarkoitettua etuutta, kummankin puolison osalta erikseen laskettuna ei ylitä 4 530 markkaa;

12) ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 sattuneeseen eläketapahtumaan perustuvaa työntekijäin eläkelain, maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai yrittäjien eläkelain (468/69) vähimmäisehtojen mukaista vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä eikä lyhytaikaisissa työsuhhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) tai merimieseläkelain (72/56) nojalla myönnettyä vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä;

13) ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 sattuneeseen eläketapahtumaan perustuvasta työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentin 3—9 kohdassa tarkoitetuista vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeistä määrää, joka on kunkin eläkkeen osalta sen perusteena olevasta palkasta 1/9 prosenttia jokaiselta eläkeläältä määrättäessä huomioon otetulta kuukaudelta, ei kuitenkaan useammalta kuin 360 kuukaudelta;

14) kesäkuun 30 päivän 1975 jälkeen sattuneeseen eläketapahtumaan perustuvaa työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön taikka merimieseläkelain mukaista vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä, siltä osin kuin tällaisten eläkkeiden yhteismäärä kummankin puolison osalta erikseen laskettuna ei ylitä 4 530 markkaa;

15) muussa kuin 16 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa työtuloa, siltä osin kuin se ei kummankaan puolison osalta erikseen laskettuna ylitä 12 210 markkaa, eikä sellaisen puolison

työtuloa, joka ei saa kansaneläkettä tai rintamasotilaseläkettä, siltä osin kuin se ei ylitä 20 730 markkaa;

16) työkyvyttömyyseläkettä 22 §:n 2 momentin perusteella saavan henkilön eikä hänen rintamasotilaseläkettä saavan puolisonsa työtuloa, siltä osin kuin työtulo kummankin puolison osalta erikseen laskettuna ei ylitä 4 530 markkaa, eikä sanottua työkyvyttömyyseläkettä saavan henkilön puolison työtuloa, siltä osin kuin se, jos puoliso ei saa kansaneläkettä, ei ylitä 8 790 markkaa tai, jos puoliso saa muulla kuin alussa mainitun lainkohdan perusteella myönnettyä kansaneläkettä, 12 210 markkaa; eikä

17) työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön taikka merimieseläkelain mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta.

Sovellettaessa 4 momentin 11—14 kohtaa rinnastetaan työttömyys- ja sukupolvenvaihdoseläke vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeeseen. Mitä työtulolla tässä pykälässä tarkoitetaan, säädetään asetuksella.

30 a §.

Jos eläkkeensaajan puolisolle on myönnetty rintamasotilaseläke, on tukiosasta soveltuvin osin voimassa, mitä tämän lain 27 §:n 2 momentissa on säädetty.

30 b §.

Jos vakuutetun 16 vuotta nuorempi lapsi elää samassa taloudessa vakuutetun kanssa tahi jos vakuutettu tai hänen samassa taloudessa asuva puolisonsa muulla tavoin huolehtii lapsen toimeentulosta, maksetaan eläkkeeseen lapsikorotus, jonka määrä on kutakin edellä sanottua lasta kohden 20 prosenttia perusosan sekä 2 ja 3 momentin mukaan määrätyn kuntaryhmän mukaisen yksinäiselle henkilölle maksettavan täysimääräisen tukiosan yhteismäärästä.

30 c §.

Edellä 30 §:n 4 momentin 12, 13 ja 14 kohdassa tarkoitettua eläketapahtuman katsotaan sattuneen silloin:

1) kun vakuutettu on täyttänyt eläkkeen saamiseen oikeuttavan eläkeiän;

2) kun vakuutettu on tullut eläkkeen saamiseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi;

3) kun vakuutettua koskeva työttömyyseläkkeeseen oikeuttava työvoimaviranomaisen ensimmäinen todistus on annettu; taikka

4) kun viljelmän luovutus sukupolvenvaihdoseläkkeen saamiseksi on tapahtunut tai maatalousyrittäjien eläkelain 6 g §:ssä tarkoitettu ehdollinen päätös sukupolvenvaihdoseläkkeen myöntämisestä on annettu.

32 §.

Jos eläkkeensaajan taloudellisissa oloissa on tapahtunut sellainen perustavaa laatua oleva muutos, jolla on huomattava vaikutus tukiosan määrään, on tukiosan määrä vastaavasti oikaistava tai tukiosa lakkautettava. Asetuksella säädetään tarkemmin, mitä tarkoitetaan perustavaa laatua olevalla muutoksella.

Eläkkeensaajan hakemuksesta oikaistaan tukiosan määrä, jos hänen taloudellisissa oloissaan on tapahtunut siihen korottavasti vaikuttava olennainen muutos. Siitä, millaisin edellytyksin eläkelaitos voi korottaa tukiosaa ilman hakemusta, säädetään asetuksella.

Jos tukiosaa määrättäessä on vuositulona otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, arvioidaan, mikäli etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta, tämä etuus vuosituloa uudelleen vahvistettaessa kuitenkin edellisen arvioimisajankohdan mukaisena, muutoin paitsi, että siinä otetaan huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeksidonnaisuudesta.

Jos eläkkeensaajan perhesuhteet muuttuvat, on tukiosan määrä vastaavasti oikaistava tai tukiosa lakkautettava.

Kun eläkkeensaaja on vuoden ajan yhdenjaksoisesti asunut kalliimpaan 27 §:ssä tarkoitettuun kuntaryhmään kuuluvassa kunnassa tai kunnissa kuin se kunta, jonka kalleusryhmän mukainen hänen eläkkeensä tukiosa on, korotetaan tukiosa seuraavan, 38 §:n 2 momentissa mainitun eläkejaksion alusta lukien sen kuntaryhmän tukiosan mukaiseksi, johon kuuluvassa kunnassa hän silloin asuu. Vastaavasti alennetaan tukiosa eläkkeensaajan asuttua vuoden ajan halvempaan kuntaryhmään kuuluvassa kunnassa tai kunnissa.

35 §.

Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen saajalle maksetaan hakemusta vanhuuseläkettä sen kuukauden alusta, joka seuraa lähinnä hänen täytettyään 65 vuotta.

41 §.

Eläkkeen maksaminen ulkomailla oleskelevalle eläkkeensaajalle keskeytetään, kun sitä on suoritettu vuoden ajalta sen eläkejaksion päättymisestä lukien, jonka aikana eläkkeensaaja on poistunut maasta. Jos eläkkeensaajan oleskeluun ulkomailla on hyväksyttävä syy, voidaan eläkkeen perusosa ja, jos erityiset syyt sitä puoltavat, myös eläkkeen tukiosa sekä eläkkeeseen kuuluva lapsikorotus, vaimolisä sekä apulisä tai hoitolisä senkin jälkeen määrätä maksettavaksi määräajaksi kerrallaan.

62 §.

Valtio, kunnat ja eläkelaitos vastaavat kukin omasta osuudestaan eläkkeiden tukiosien kustannuksista. Kunnan osuus määräytyy sen mukaan, mihin kuntien kantokykyluokituksesta annetun lain (665/67) mukaiseen kantokykyluokkaan se kuuluu, ja on

1 luokassa	7.5 prosenttia
2 ”	10.6 ”
3 ”	13.3 ”
4 ”	16.0 ”
5 ”	18.7 ”
6 ”	21.4 ”
7 ”	24.1 ”
8 ”	26.8 ”
9 ”	29.5 ”
10 ”	32.6 ”

kunnan 2 momentissa sanotulla tavalla laske-
tusta kustannusosuusperusteesta, kuitenkin niin,
ettei osuus jaettuna kunnassa edellisenä vuo-
tena toimitetussa kunnallisverotuksessa määrät-
tyjen veroäyrien luvulla nouse valtioneuvo-
stoa vahvistamaa enimmäismäärää suuremmaksi. Elä-
kelaitoksen osuus kustannuksista on 63 pro-
senttia maksettujen tukiosien yhteismäärästä, ja
valtio vastaa tukiosien kustannuksista muulta
kuin edellä mainitulta osalta.

69 §.

Sosiaalilautakunnan tulee ilmoittaa paikallistoimistolle tapauksista, joissa sen käsityksen mukaan eläke olisi myönnettävä, oikaistava tai lakkautettava taikka joissa lautakunnan mielestä eläkkeen maksaminen eläkkeensaajalle itselleen ei ole tarkoituksenmukaista. Samoin on sosiaalilautakunnan ilmoitettava paikallistoimistolle apu- tai hoitolisää saavan eläkkeensaajan sijoittamisesta 22 b §:n 3 momentissa tarkoitettuun hoitoon.

83 §.

Asetuksella voidaan määrätä, että edellä 22 b §:n 3 momentissa tarkoitettu hoitolaitos on velvollinen ilmoittamaan eläkkeensaajan joutumisesta laitoshoitoon tai hänen sijoittamisestaan laitoksen kustannuksella hoitoon muualle.

88 a §.

Jos eläkkeen- tai muun etuudensaaja tai hänen edustajansa on laiminlyönyt hänelle kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden tai antanut vääriä tietoja ja sen johdosta saanut tämän lain mukaista etua aiheuttomasti tai määrältään liian suurena tai jos muutoin tämän lain mukaista etuutta on maksettu aiheuttomasti tai määrältään liian suurena, on liikaa suoritettu määrä perittävä takaisin. Jos määrä on vähäinen ja muutoinkin, jos sen myöntämisen tai maksamisen ei ole katsottava johtuneen vakuutetun taikka hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai törkeästä tuottamuksesta, voidaan kuitenkin perimistöimenpiteistä luopua.

Takaisin perittävä määrä voidaan kuitata vakuutetulle myöhemmin tulevilla eläke-erillä.

Takaisin perimistä koskeva eläkelaitoksen tai tarkastuslautakunnan lainvoimainen päätös tai vakuutusosoikeuden mainitunlaisessa asiassa antama päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1980.

Aikaisemmin myönnetyt vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden tukiosat muutetaan 1 päivästä tammikuuta 1980 tämän lain säännösten mukaisiksi. Ennen vuotta 1982 sovelletaan kuitenkin 30 §:n 4 momentin 15 ja

16 kohdassa tarkoitettuina markkamäärinä 12 210 ja 20 730 markan sijasta 4 530 ja 13 050 markkaa. Asetuksella voidaan kuitenkin määrätä, että ensiksi mainittuja markkamääriä sovelletaan jo ennen vuotta 1982.

Tukiosaan aikaisemman lain 28 §:n 1 momentin mukaan maksetun korotuksen sijasta maksetaan eläkkeeseen tämän lain mukainen vaimolisä. Jos eläkkeensaajalla ei kuitenkaan ole oikeutta tämän lain mukaiseen vaimolisään, maksetaan hänelle vaimokorotuksena vaimolisän suuruinen määrä niin kauan kuin hänen oikeutensa sanottua korotusta koskevien aikaisempien säännösten mukaan olisi 32 §:ää soveltamatta ilman eläkelaitoksen uutta päätöstä jatkunut.

Jos tukiosa yhdessä vaimolisän tai 3 momentin mukaisen vaimokorotuksen kanssa muodostuu pienemmäksi kuin aikaisemman lain mukainen tukiosa, johon ei ole sovellettu aikaisemman lain 28 §:n 2 momenttia, lisätään erotus vaimolisään tai vaimokorotukseen.

Jos tukiosa muodostuu pienemmäksi kuin aikaisemman lain mukainen tukiosa, johon ei ole sovellettu aikaisemman lain 28 §:n 1 momenttia, lisätään erotus lapsikorotukseen.

Jos tukiosa yhdessä vaimolisän tai vaimokorotuksen kanssa muodostuu pienemmäksi kuin aikaisemman lain mukainen tukiosa, johon on sovellettu aikaisemman lain 28 §:n 1 ja 2 momenttia, lisätään erotus vaimolisään tai vaimokorotukseen sekä lapsikorotukseen.

Sovellettaessa tämän voimaantulosäännöksen 5 ja 6 momenttia jaetaan erotus tasan lapsikorotusten tai näiden sekä vaimolisän tai vaimokorotuksen kesken.

Tämän voimaantulosäännöksen 2 momentissa tarkoitettujen markkamäärien muuttumiseen perustuvasta tukiosan korotuksesta vähennetään tämän voimaantulosäännöksen 4—6 momentissa tarkoitettu erotus.

Vakuutetulle, jolla on oikeus saada vanhuudentukea tämän lain voimaantuloa edeltäneeltä kuukaudelta, maksetaan edelleen vanhuudentukea aikaisempien säännösten mukaisesti. Vakuutetulle, joka tulovuoden tai sen osan aikana on saanut vanhuudentukea, ei määrätä vakuutusmaksua. Vanhuudentuki lakkautetaan, jos vakuutetulle myönnetään perhe-eläkelain (38/69) mukainen leskeneläke. Jos vanhuudentukea on maksettu samalta ajalta, jolta vakuu-

tettu on saanut perhe-eläkelain mukaista eläkettä, pidetään näin maksettua vanhuudentukea perhe-eläkkeen osasuorituksena.

Niiden kansaneläkkeen saajien, jotka ennen tämän lain voimaantuloa ovat täyttäneet 65 vuotta, tukiosaa määrättäessä ei sovelleta 30 §:n 2 momenttia.

Kansaneläkeläisissä säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannusindeksiin annetun lain (348/56) mukaista korotusta tai

alennusta toimeenpantaessa katsotaan 28 §:ssä ja 30 §:n 1 ja 4 momentissa sekä tämän voimaantulosäännöksen 4 momentissa säädettyjen markkamäärien vastaavan virallisen elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan 1 päivänä maaliskuuta 1978 maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki perhe-eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 1, 8, 9, 11—13, 15 ja 18 §,

sellaisina kuin niistä ovat, 9 § osittain muutettuna 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetulla lailla (507/71), 15 § osittain muutettuna 4 päivänä heinäkuuta 1969 ja 31 päivänä joulukuuta 1974 annetuilla laeilla (447/69 ja 1096/74) ja 18 § viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 9 a, 9 b ja 13 a § seuraavasti:

1 §.

Suomessa asuvan henkilön kuoltua suoritetaan perhe-eläkkeenä leskeneläkettä ja lapseneläkettä sekä leskelle koulutustukea sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Henkilöä, jonka kuoltua tämän lain mukaista etuutta suoritetaan, sanotaan edunjättäjäksi, ja henkilöä, jolla on oikeus sitä saada, edunsaajaksi.

Jos edunjättäjä ei ole Suomen kansalainen, suoritetaan tämän lain mukaista etuutta vain, jos hän on asunut Suomessa viimeiset viisi vuotta ennen kuolemaansa.

8 §.

Lapsella on oikeus lapseneläkkeeseen:

- 1) jos hän ei ole täyttänyt 16 vuotta; tai
- 2) jos hän on täyttänyt 16, mutta ei 21 vuotta eikä saa kansaneläkettä eikä opiskelun, koulunkäynnin tai ammattikasvatuksen vuoksi voi itse ansaita elatustaan.

Lapsella, joka on annettu kolmannelle henkilölle ottolapseksi, ei kuitenkaan ottolapsisuhteen kestäessä ole oikeutta lapseneläkkeeseen luonnollisten vanhempiansa jälkeen.

9 §.

Leskeneläkkeenä myönnetään 9 a ja 9 b §:ssä mainituin edellytyksin leskelle, joka ei ole täyttänyt 65 vuotta, kuuden kuukauden ajaksi edunjättäjän kuolemasta alkueläke ja tämän jälkeen jatkoeläke.

9 a §.

Leskellä on oikeus alkueläkkeeseen:

- 1) jos avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta; tai
- 2) jos hänellä on huollettavanaan edunjättäjän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettu 16 vuotta nuorempi lapsi.

Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä saavalle leskelle maksetaan kuitenkin alkueläkettä ainoastaan se määrä, jolla alkueläke olisi suurempi kuin työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke.

9 b §.

Leskellä on oikeus jatkoeläkkeeseen edellyttäen, ettei hän saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä:

- 1) jos hänen huollettavanaan on edunjättä-

jän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettu 16 vuotta nuorempi lapsi;

2) jos hän edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 40 vuotta sekä avioliitto edunjättäjän kanssa oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään kolme vuotta; tai

3) jos hän oli täyttänyt 40 vuotta silloin, kun 1 kohdassa tarkoitettu lapsi täyttää 16 vuotta tai siirtyy pois lesken huollosta ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta.

11 §.

Edunsaajan oikeus perhe-eläkkeeseen alkaa edunjättäjän kuolinpäivästä, jollei siitä, mitä jäljempänä tässä pykälässä säädetään, muuta johdu.

Edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyneen lapsen oikeus lapseneläkkeeseen alkaa lapsen syntymästä.

Jos lapsella edunjättäjän kuollessa tai lapsen täyttäessä 16 vuotta ei ole oikeutta lapseneläkkeeseen 8 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, alkaa hänen oikeutensa eläkkeeseen siitä, kun hän täyttää sanotussa kohdassa tarkoitettua edellytykset.

Jos lapsi edunjättäjän kuollessa ei ole lesken huollettavana, alkaa lesken 9 a §:n 1 momentin 2 kohdan ja 9 b §:n 1 kohdan mukainen oikeus eläkkeeseen, kun lapsi tulee hänen huollettavakseen.

Jos leski tai lapsi edunjättäjän kuollessa saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä tai leski kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä ja sanotut eläkkeet myöhemmin lakkaavat, oikeus jatkoeläkkeeseen ja lapseneläkkeeseen alkaa sanottujen eläkkeiden päätymisestä.

12 §.

Oikeus lapseneläkkeeseen lakkaa:

1) kun lapsi täyttää 16 vuotta tai 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitussa tapauksessa, kun hän ei enää täytä sanotussa kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä;

2) kun lapsi annetaan kolmannelle henkilölle ottolapseksi; tai

3) kun lapselle myönnetään kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke.

13 §.

Lesken oikeus alku- ja jatkoeläkkeeseen lakkaa:

1) kun leski solmii avioliiton; tai

2) kun leski täyttää 65 vuotta.

Lesken oikeus jatkoeläkkeeseen lakkaa niin ikään, kun hänelle myönnetään kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke, sekä oikeus 9 b §:n 1 kohdan mukaan maksettavaan jatkoeläkkeeseen, kun hänellä ei enää ole huollettavanaan lapseneläkkeeseen oikeutettua 16 vuotta nuorempaa lasta.

13 a §.

Lesken solmiessa avioliiton suoritetaan hänelle, jos hän on saanut leskeneläkettä yli vuoden ajalta, kertasuorituksena ne eläke-erät, jotka hänellä olisi ollut oikeus saada seuraavalta vuoden pituiselta ajalta. Kertasuorituksen määrää laskettaessa otetaan sanottuihin eläke-eriin kuuluvat 15 §:n mukaiset tukiosa, tukilisä ja asumistuki huomioon sen suuruisina kuin ne ovat leskeneläkkeen viimeisessä kuukausierässä.

15 §.

Lesken alkueläkkeen ja 9 b §:n 1 kohdan mukaisen jatkoeläkkeen muodostavat perusosa, tukiosa, tukilisä ja asumistuki. Muutoin leskeneläkkeen muodostavat tukiosa, tukilisä ja asumistuki.

Perusosa on kansaneläkkeen perusosan, tukiosa yksinäiselle henkilölle lesken asuinkunnassa maksettavan tukiosan sekä tukilisä yksinäiselle henkilölle maksettavan tukilisan ja asumistuki yksinäiselle henkilölle maksettavan eläkkeensaajien asumistukilain (/) mukaisen asumistuen suuruinen. Leskeneläkkeen tukiosaa ja tukilisiä määrättäessä ei kuitenkaan sovelleta, mitä kansaneläkelain 27 §:n 8 momentissa ja 30 §:n 4 momentin 11 ja 15 kohdassa sekä tukiliseläkelain (/) 7 §:n 4 momentin 7 kohdassa on säädetty. Vuosituloksi ei lueta tukiosaa ja tukilisiä määrättäessä tämän lain mukaista etuutta eikä asumistukea määrättäessä tämän lain mukaista perusosaa, asumistukea ja koulutustukea.

Sen estämättä, mitä edellä 2 momentissa on säädetty, tukiosa maksetaan alkueläkkeessä täysimääräisenä.

Lapseneläke on täysorvolle 40 prosenttia ja puoliorvolle 20 prosenttia kansaneläkkeen perusosan ja lapsen asuinkunnassa yksinäiselle henkilölle maksettavan täysimääräisen tukiosan yhteismäärästä.

18 §.

Jollei tästä laista muuta seuraa on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä kan-

saneläkelain 25, 27, 32, 32 a, 35, 37—46, 67, 69, 71—75 ja 79—88 a §:ssä sekä tukilisälaisissa ja eläkkeensaajien asumistukilaisissa on säädetty. Jos leski on välittömästi ennen leskeneläkkeen myöntämistä saanut kansaneläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesääntön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, arvioidaan sanottu etuus vuosituloa vahvistettaessa edellisen arvioimisajankohdan mukaisena, mikäli etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeksisidonnaisuudesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1980.

Sellaisella henkilöllä, joka on jäänyt leskeksi ennen tämän lain voimaantuloa ja jolla aikaisempien säännösten mukaan ei ollut oikeutta perhe-eläkkeeseen, on oikeus leskeneläkkeeseen tämän lain voimaantulosta lukien, mikäli hän täyttää tässä laissa säädetty edellytykset. Leskelle, joka saa kansaneläkelain mukaista vanhuudentukea, ei kuitenkaan myönnetä leskeneläkettä 9 b §:n 2 ja 3 kohdan mukaan. Mitä tukilisälain ja eläkkeensaajien asumistukilain voimaantulolaissa (/) on säädetty, koskee soveltuvin osin myös perhe-eläkkeenä maksettavaa tukilisää ja asumistukea.

3.

Tukilisälaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kansaneläkkeen saajalle suoritetaan kansaneläkkeen lisänä tukilisää sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Leskeneläkkeenä suoritettavasta tukilisästä säädetään perhe-eläkelaisissa (38/69).

2 §.

Tukilisä on täysimääräisen 4 860 markkaa vuodessa.

Jos molemmille puolisoille on myönnetty kansaneläke, määrätään heille yhteinen tukilisä, joka on täysimääräisenä 7 776 markkaa vuodessa.

3 §.

Tukilisä suoritetaan täysimääräisenä, jos eläkkeensaajan vuositulo ei ylitä 1 100 markkaa tai, jos eläkkeensaaja on naimisissa, puolisoiden vuositulo ei ylitä 1 760 markkaa.

4 §.

Jos eläkkeensaajan vuositulo tai, jos hän on naimisissa, puolisoiden vuositulo ylittää 3 §:ssä tarkoitetun rajatulon, suoritetaan tukilisä vähennettynä. Tällöin tukilisänä suoritetaan määrä, joka saadaan, kun täysimääräisestä tukilisästä vähennetään 70 prosenttia edellä tarkoitettua rajatulon ylittävästä vuositulon osasta.

5 §.

Puolisoille määrätty tukilisä maksetaan puoleksi kummallekin. Tukilisän puolikkaasta on tällöin voimassa, mitä tukilisästä on säädetty.

6 §.

Sellaisen kansaneläkkeen saajan tukilisä, jonka puoliso saa rintamasotilaseläkettä, määrätään samalla tavoin kuin, jos puoliso saisi kansaneläkettä.

7 §.

Vuositulolla, jonka perusteella oikeus tukilisään vahvistetaan, tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota vakuutetun tai, jos hän on naimisissa, puolisoiden voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisättynä kahdeksalla prosentilla siitä määrästä, jolla eläkkeensaajan omaisuuden arvo ylittää 9 100 markkaa tai puolisoiden omaisuuden arvo ylittää 14 560 markkaa, sekä vähennettynä sillä määrällä, jolla vuositulo mahdollisesti on alentanut tukiosaa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, luetaan 65 vuotta täyttäneen eläkkeensaajan vuosituloksi hänen työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuva eläke sen suuruisena kuin se olisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään. Jos kuitenkin eläkkeeseen oikeuttavana otetaan huomioon myös eläke-aika 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, luetaan tällainen eläke ennen sen myöntämistä vuosituloksi sen suuruisena kuin se olisi, jos vakuutettu siirtyisi eläkkeelle 67 vuotta täytettyään. Viimeksi mainitun eläkkeen myöntämisestä lukien siihen samoin kuin sellaiseen vanhuuseläkkeeseen,

jolle vakuutettu on siirtynyt ennen 65 vuoden ikää, sovelletaan 1 momenttia. Samoin sovelletaan 1 momenttia sellaiseen vapaaehtoiseen eläkejärjestelyyn perustuvaan eläkkeeseen sen myöntämisestä lukien, jota ei ole rekisteröity työntekijäin eläkelain (395/61) 11 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Jos vakuutetulla on työtuloa, vähennetään siitä sellainen edellä mainitulla tavoin määritelty eläke, jota ei vielä ole myönnetty.

Jos eläkkeensaaja on välittömästi ennen tukilisän myöntämistä saanut sellaista tukiosaa, perhe-eläkettä, rintamasotilaseläkettä tai kansaneläkkeen lisänä suoritettua asumistukea, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, taikka jos vakuutetun puoliso saa tällaista kansaneläkettä tai rintamasotilaseläkettä, arvioidaan sanottu etuus vuositulona vahvistettaessa edellisen arvioimisaikakohdan mukaisena, mikäli etuuden määräytymisperusteesta ei ole tapahtunut muutosta, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johdetaan kansaneläkkeiden indeksisidonnaisuudesta. Etuuden määräytymisperusteen ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä eläkkeistä on muuttanut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perusteet tämän johdosta ole muuttuneet.

Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

- 1) kansaneläkettä mahdollisine lisineen;
- 2) rintamasotilaseläkettä mahdollisine lisineen tai rintamalisää;
- 3) lapsilisää;
- 4) huoltoapua;
- 5) valtion eikä kunnan varoista suoritettavaa asumistukea;
- 6) etua omaan tarpeeseen käytetystä asunnosta;
- 7) työtuloa siltä osin kuin se ei kummankaan puolison osalta erikseen laskettuna ylitä 7 680 markkaa, eikä sellaisen puolison työtuloa, joka ei saa kansaneläkettä tai rintamasotilaseläkettä, siltä osin kuin se ei ylitä 16 200 markkaa; eikä
- 8) työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön taikka merimieseläkelain (72/56) mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta.

Poiketen 4 momentin 7 kohdan säännöksis-

tä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella saavan henkilön ja hänen rintamasotilaseläkettä saavan puolisonsa työtulo luetaan kokonaan vuosituloksi ja, jos sanottua työkyvyttömyyseläkettä saavan henkilön puoliso ei saa kansaneläkettä, puolison työtulo luetaan vuosituloksi siltä osin kuin se ylittää 4 260 markkaa.

Työtulolla tarkoitetaan, mitä siitä on kansaneläkelain 30 §:n 6 momentin nojalla säädetty.

Omaisuuksi ei lueta eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa omistamaa ja heidän käytössään olevaa asuntoa.

8 §.

Tukilisää ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevalle eläkkeensaajalle siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta.

Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää hoitoa valtion, kunnan tai kuntainliiton sairaalassa tai laitoksessa tai asetuksessa määrättyissä tapauksissa muussa hoitolaitoksessa, jonka kustannuksiin käytetään julkisia varoja, samoin kuin hoitoa muualla, johon eläkkeensaaja on kunnan tai edellä tarkoitettun sairaalan toimesta ja kustannuksella sijoitettu.

Edellä sanotun estämättä maksetaan tukilisiä siltä ajalta, jolta eläkkeensaajalle maksetaan asumistukea eläkkeensaajien asumistukilain (/) 7 §:n mukaan.

9 §.

Jos eläkkeensaajan taloudellisissa oloissa tapahtuu sellainen perustavaa laatua oleva muutos, jolla on huomattava vaikutus tukilisän määrään, on tämä määrä vastaavasti oikaistava tai tukilisiä lakkautettava. Asetuksella säädetään tarkemmin, mitä tarkoitetaan perustavaa laatua olevalla muutoksella.

Eläkkeensaajan hakemuksesta oikaistaan tukilisän määrä, jos hänen taloudellisissa oloissaan on tapahtunut siihen korottavasti vaikuttava olennainen muutos. Siitä, millaisin edellytyksin eläkelaitos voi korottaa tukilisää ilman hakemusta, säädetään asetuksella.

Jos eläkkeensaajan perhesuhteet muuttuvat, on tukilisän määrä vastaavasti oikaistava tai tukilisiä lakkautettava.

Jos tukilisää määrättäessä on vuositulona otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, ar-

vioidaan, mikäli etuuden määräytymisperusteessa ei ole tapahtunut muutosta, tämä etuus vuosituloa uudelleen vahvistettaessa kuitenkin edellisen arvioimisajankohdan mukaisena muutoin paitsi, että siinä otetaan huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeksisidonnaisuudesta.

10 §.

Tämän lain mukaiset tehtävät hoitaa kansaneläkelaitos noudattaen hallinnon osalta, mitä kansaneläkeläissa on säädetty.

11 §.

Eläkkeensaaja, joka ei tyydy kansaneläkelaitoksen tämän lain mukaista etuutta koskevaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta tarkastuslautakunnalta kirjallisella valituksella.

Valitus on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle tai tarkastuslautakunnalle viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, jona valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

Kansaneläkelaitoksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

12 §.

Tukilisistä aiheutuvat kustannukset suoritetaan kansaneläkelaitoksen varoista.

13 §.

Valtioneuvoston tulee joka viides vuosi, ensimmäisen kerran vuoden 1981 alusta lukien, vahvistaa tukilisien enimmäismääriin sellainen prosentuaalinen korotus, että kansaneläkelain 59 §:ssä tarkoitetun lisärahaoston voidaan vakuutusteknisten laskelmien perusteella arvioida tulevan käytetyksi ilman, että sanotussa pykälässä tarkoitettu eläkerahasto jäisi jonakin

vuonna enimmäismääränsä pienemmäksi. Korotusta ei vahvisteta, jos se jäisi pienemmäksi kuin 120 markkaa vuodessa. Aikaisemmin myönnetty tukilisät on tarkistettava edellä tarkoitettuja enimmäismääriä vastaaviksi korottamisajankohdasta lukien.

14 §.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat virallisen elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1978 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Tukilisiä ja tässä laissa säädetyt markkamäärät sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että tukilisiä ja edellä sanottuja markkamääriä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä kansaneläkeläissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla muutetaan.

15 §.

Mitä kansaneläkelain 25 ja 29 §:ssä, 31 §:n 2 momentissa, 32 a, 35, 37—46, 67, 69—72, 74—76 ja 79—87 §:ssä, 88 §:n 2—4 momentissa sekä 88 a §:ssä on säädetty kansaneläkkeestä tai sen tukiosasta, on vastaavasti soveltuvin osin voimassa tukilisästä, kuitenkin niin, että esityksen tai hakemuksen päätöksen poistamisesta mainitun lain 74 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa tutkii tarkastuslautakunta.

16 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntönnäpönnästä ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

4.

Eläkkeensaajien asumistukilaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kansaneläkkeen ja rintamasotilaseläkkeen saajan asumiskustannusten alentamiseksi suoritetaan eläkkeen lisänä asumistukea sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Leskeneläkkeenä suoritettavasta asumistuesta säädetään perhe-eläkeläissa (38/69).

Asumistukea ei suoriteta henkilölle, joka saa asumistukilain (408/75) mukaista asumistukea.

2 §.

Asumiskustannuksilla tarkoitetaan sellaista asunnosta suoritettavaa vuokraa tai muuta vas-

tiketä sekä, jos asunnon omistaa eläkkeensaaja tai hänen puolisonsa, sellaisia asunnon hankkimiseksi tai kunnostamiseksi otettujen lainojen koroista aiheutuvia kustannuksia, jotka eläkkeensaajan tai puolisoitten arvioidaan suorittavan. Asumistukea määrättäessä otetaan kuitenkin huomioon asumiskustannukset vain yhdestä asunnosta.

Jos vuokranantajana on eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa lähisukulainen tai lähiomainen taikka jos vuokra ilmeisesti ylittää paikkakunnalla vastaavanlaisesta asunnosta yleensä maksettavan vuokran taikka jos asunnon koko huomattavasti ylittää eläkkeensaajan ja hänen perheensä tarpeen, voidaan asumistukea määrättäessä asumiskustannuksiksi lukea se osa, jota olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää kohtuullisena.

3 §.

Asumistuki on 85 prosenttia siitä asumiskustannusten osasta, joka ylittää 4 §:ssä mainitun omavastuuosuuden.

Asumistukea ei myönnetä, jos sen vuotuisen määrä jää 180 markkaa pienemmäksi.

Asumistukea määrättäessä ei oteta huomioon asumiskustannusten sitä osaa, joka vuodessa ylittää 6 000 markkaa. Jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään yksi kansaneläkelain 30 b §:n 1 momentissa tarkoitettu lapsi, korotetaan edellä tarkoitettua määrää 20 prosenttia, ja, jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään kolme edellä tarkoitettua lasta, korotetaan määrää 40 prosenttia.

Jos molemmille puolisoille on myönnetty kansaneläke, määrätään heille yhteinen asumistuki, joka maksetaan puoliksi kummallekin. Asumistuen puolikkaasta on tällöin voimassa, mitä asumistuesta on säädetty.

4 §.

Asumiskustannusten omavastuuosuus muodostuu perusomavastuusta ja lisäomavastuusta. Eläkkeensaajan asuessa omassa tai puolisonsa omistamassa asunnossa, josta ei suoriteta vastiketä, omavastuuosuuteen ei sisälly perusomavastuuta.

Perusomavastuu on 1 020 markkaa vuodessa, jos vuokraan tai vastikkeeseen sisältyy korvaus lämmityksestä, ja 300 markkaa vuodessa, jollei vuokraan tai vastikkeeseen sisälly korvausta lämmityksestä.

Lisäomavastuu on 85 prosenttia siitä eläkkeensaajan vuositulon osasta, joka ylittää

11 950 markkaa tai, jos eläkkeensaaja on naimisissa, siitä puolisoitten vuositulon osasta, joka ylittää 19 120 markkaa.

5 §.

Jos puolisoista toiselle on myönnetty kansaneläke ja toiselle rintamasotilaseläke, on asumistuesta soveltuvin osin voimassa, mitä tämän lain 3 §:n 4 momentissa on säädetty.

6 §.

Vuositulolla tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota eläkkeensaajan tai, jos hän on naimisissa, puolisoitten voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan, lisätyn kahdeksalla prosentilla siitä määrästä, jolla hänen omaisuutensa arvo ylittää 9 100 markkaa tai jos hän on naimisissa, jolla puolisoitten omaisuuden arvo ylittää 14 560 markkaa. Vuosituloon lisätään kansaneläkkeeseen sisältyvän tukiosan ja tukilisän sekä rintamasotilaseläkkeen vuotuiset määrät asumistuen alkamisajankohdan tai edellisen tarkistamisajankohdan mukaisina.

Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

- 1) tämän lain mukaista etuutta;
- 2) kansaneläkelain mukaan maksettavaa perusosaa, apulisia, hoitolisia, vaimolisia ja lapsikorotusta;
- 3) rintamasotilaseläkelain (119/77) mukaisista rintamalisista;
- 4) valtion tai kunnan varoista suoritettavaa asumistukea;
- 5) lapsilisia;
- 6) huoltoapua; eikä
- 7) etua omaan tarpeeseen käytetystä asunnosta.

Omaisuudeksi ei lueta eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa omistamaa ja heidän käytössään olevaa asuntoa.

7 §.

Asumistukea ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevalle eläkkeensaajalle siltä ajalta, jonka hoito kestää yli yhdeksän kuukautta.

Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää hoitoa valtion, kunnan tai kuntainliiton sairaalassa tai laitoksessa tai asetuksessa määrättyissä tapauksissa muussa hoitolaitoksessa, jonka kustannuksiin käytetään julkisia varoja, samoin kuin hoitoa muualla, johon eläkkeensaaja on

kunnan tai edellä tarkoitetun sairaalan toimesta ja kustannuksella sijoitettu.

8 §.

Asumistuen määrä tarkistetaan:

- 1) kun asumistuen saaja on vaihtanut asuntoa;
- 2) kun asumistuen saajan perhesuhteet ovat muuttuneet; tai
- 3) kun asumistuen saajan asumiskustannuksissa tai vuositulossa on tapahtunut huomattava muutos.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa on säädetty, tarkistetaan asumistuen määrä, kun asumistuen alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut kaksi vuotta.

Asetuksella säädetään tarkemmin, mitä tarkoitetaan huomattavalla muutoksella.

9 §.

Tämän lain mukaiset tehtävät hoitaa kansaneläkelaitos noudattaen hallinnon osalta, mitä kansaneläkelaisissa on säädetty.

10 §.

Eläkkeensaaja, joka ei tyydy kansaneläkelaitoksen asumistukea koskevaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta tarkastuslautakunnalta kirjallisella valituksella.

Valitus on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle tai tarkastuslautakunnalle viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, jona valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

Kansaneläkelaitoksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

11 §.

Asumistuesta aiheutuvat kustannukset jaetaan siten, että kansaneläkelaitos suorittaa niistä puolet ja kunnat yhdessä puolet. Kunnan osuus kuntien yhteisesti suoritettavasta kustannusosuudesta määräytyy kunnalle vahvistetun painoluvun mukaan. Kunnan painoluku vahvistetaan kalenterivuodeksi kerrallaan siten, että se vastaa kunnassa asuville eläkkeensaajille maksettavien asumistukien yhteismäärän suhdetta koko maassa maksettavien asumistukien yhteismäärään.

Rintamasotilaseläkkeeseen suoritettavasta asumistuesta aiheutuvat kustannukset makse-

taan valtion varoista noudattaen, mitä rintamasotilaseläkkeen kustannusten korvaamisesta on säädetty.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa 1 momentissa tarkoitetut kuntien painoluvut. Erityisestä syystä voidaan painoluvut vahvistaa uudelleen kysymyksessä olevan kalenterivuoden jäljellä olevaksi ajaksi.

12 §.

Korottaessaan tukilisälain (/) 13 §:n mukaisesti tukilisien enimmäismääriä valtioneuvosto voi vastaavasti korottaa 4 §:n 3 momentissa säädettyjen rajatulojen määriä. Aikaisemmin myönnettyt asumistuet on tällöin tarkistettava uusia rajatuloja vastaaviksi korottamisajankohdasta lukien.

13 §.

Tässä laissa säädetty markkamäärät vastaavat virallisen elinkustannusindeksiin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1978 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Tässä laissa säädetty markkamäärät sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että niitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla muutetaan.

Asumistukea määrättäessä otetaan tässä laissa säädetty markkamäärät huomioon pyöristettyinä ylöspäin kymmeneen markkaan.

14 §.

Mitä kansaneläkelain 25 ja 29 §:ssä, 31 §:n 2 momentissa, 32 a, 35, 37—46, 67, 69—72, 74—76 ja 79—87 §:ssä, 88 §:n 2—4 momentissa sekä 88 a §:ssä on säädetty kansaneläkkeestä tai sen tukiosasta, on vastaavasti soveltuvin osin voimassa tämän lain mukaisista etuuksista, kuitenkin niin, että esityksen tai hakemuksen päätöksen poistamisesta mainitun lain 74 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa tutkii tarkastuslautakunta.

15 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

Tukilisälain ja eläkkeensaajien asumistukilain voimaanpanolaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Tukilisälaki (/) ja eläkkeensaajien asumistukilaki (/) tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1980. Samalla kumotaan kansaneläkkeeseen suoritettavasta tukilisästä ja asumistuesta 4 päivänä heinäkuuta 1969 annettu laki (449/69) siihen myöhemmin tehdyine muutoksineen.

2 §.

Kansaneläkkeeseen suoritettavasta tukilisästä ja asumistuesta annetun lain nojalla myönnetty tukilisät ja asumistuet muutetaan tukilisälain ja eläkkeensaajien asumistukilain mukaisiksi sanottujen lakien voimaantulosta lukien. Ennen vuotta 1982 sovelletaan kuitenkin tukilisälain 7 §:n 4 momentin 7 kohtaa vain siltä osin kuin on kysymys sellaisen puolison työtulosta, joka ei saa kansaneläkettä tai rintamasotilaseläkettä, ja tällöin siten, että markkamäärän 16 200 sijasta sovelletaan 8 520 markkaa. Asetuksella voidaan kuitenkin määrätä, että 16 200 markkaa ja sanottua lainkohtaa muultakin osin sovelletaan jo ennen vuotta 1982.

Jos asumistuki tai tukilisän ja asumistuen yhteismäärä tammikuun 1 päivänä 1980 tai 1 momentissa tarkoitettuna muuna ajankohtana jäisi pienemmäksi kuin aikaisemman lain mukainen asumistuki tai tukilisän ja asumistuen yhteismäärä, maksetaan asumistuki tai tukilisä ja asumistuki yhteismäärältään entisen suurui-

senä siten, että erotus lisätään asumistukeen. Jos eläkkeensaajan olosuhteissa tammikuun 1 päivän 1980 jälkeen tapahtuu eläkkeensaajien asumistukilain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu muutos tai asumistuki tarkistetaan viimeksi mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti, määrätty asumistuki uusien säännösten mukaan.

Mitä tukilisälain 7 §:n 4 momentin 7 kohdassa on säädetty, ei sovelleta vanhuudentuen saajan tukilisää määrättäessä.

3 §.

Jos asumistukea määrättäessä on ennen eläkkeensaajien asumistukilain voimaantuloa luettu vuosituloksi muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke tai sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, asumistuki tarkistetaan sanotun etuuden jatkuessa entisin perustein sen määrässä tapahtuneita muutoksia vastaavaksi vain, jos asumistuki on muusta syystä tarkistettava.

4 §.

Eläkkeensaajien asumistukilain 8 §:n 2 momentin mukainen kahden vuoden määräaika lasketaan aikaisintaan lain voimaantulosta.

5 §.

Ennen näiden lakien voimaantuloa voidaan ryhtyä lakien täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.

Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentti, 5 §, 5 b §:n 2 momentti, 6 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 ja 7 momentti, 8 a §:n 2 momentti sekä 12 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 ja 29 päivänä joulukuuta 1972 annetuissa laeissa (500/71 ja 934/72), 5 §, 5 b §:n 2 momentti ja 8 §:n 7 momentti 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (749/74), 6 §:n 3 momentti ja 12 §:n 1 momentin 2 kohta mainitussa 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa sekä 8 §:n 1 momentti, 8 a §:n 2 momentti ja 12 §:n 1 momentin 4 kohta 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66), näin kuuluviksi:

1 §.

Työnantaja on velvollinen järjestämään ja kustantamaan tämän lain mukaiset vähimmäisehdot täyttävän eläketurvan jokaiselle työntekijälleen, jonka työsuhde on jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kuukauden. Laki ei kuitenkaan koske työsuhdetta:

1) joka on alkanut työntekijän täytettyä 65 vuotta tai, jollei häneen aikaisemmin ole sovellettu tätä lakia, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakia (134/62), maatalousyrittäjien eläkelakia (467/69) tai yrittäjien eläkelakia (468/69), joka on alkanut sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana työntekijä on täyttänyt 63 vuotta;

2) jossa työansio voidaan arvioida keskimäärin pienemmäksi kuin 90 markaksi kuukaudessa, kuitenkin siten, että työsuhde, jossa säännöllinen työaika on vähintään 20 tuntia viikossa, on työansion määrästä riippumatta tämän lain alainen;

3) jonka perusteella työntekijällä muun lain tai asetuksen nojalla on oikeus eläkkeeseen; tai

4) jonka perusteella työntekijällä on oikeus eläkkeeseen kunnan, kuntainliiton tai seurakunnan tahi uskonnollisen yhdyskunnan työntekijöitä koskevan sellaisen eläkesäännön mukaan, jonka työntekijälle määräämä täysi eläke vastaa vähintään tässä laissa säädettyjen perusteiden mukaista eläketurvaa.

5 §.

Eläkkeen määrä on jokaiselta täydeltä eläkkeeseen oikeuttavalta palvelusajan kuukaudesta 1/8 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Jos eläkkeeseen oikeuttavaksi palve-

lusajaksi on laskettava aika ennen 1 päivää heinäkuuta 1962, eläkkeen määrä on kuitenkin tältä osin jokaiselta täydeltä eläkkeeseen oikeuttavan palvelusajan kuukaudesta 1/12 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

Vanhuuseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työntekijälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi viimeisenä päivänä sitä kalenterivuotta, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut ennen työntekijän 63 vuoden iän täyttämisen vuoden päättymistä, muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ei aiheuta eläkkeen määrän tarkistamista, ellei eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika sanotun muutoksen johdosta pitene. Jos vanhuuseläke myönnetään muusta ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, muutetaan eläkkeen määrää alkamisajasta riippuen laskemalla määrää vakuutusmatemaattisia periaatteita noudattaen siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö määrää.

5 b §.

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruus määrätään 5 §:n 1 momentin ja 5 a §:n mukaan. Jos työntekijä tulee työkyvyttömäksi sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta, täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruus määrätään 5 §:n 2 momentin mukaan. Osaeläke on puolet täydestä eläkkeestä. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1927, osaelä-

ke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osa-eläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1919 tai aikaisempi	66
1920	64
1921	62
1922	60
1923	58
1924	56
1925	54
1926	52

6 §.

Jos työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin työsuhteen päättymisestä on kulunut 360 sellaista päivää, joilta työntekijä ei ole saanut valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain mukaista päiväavustusta, luetaan tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Jollei työsuhde ole jatkunut neljää kuukautta, luetaan sen perusteella eläkkeeseen oikeuttavaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin työntekijällä ei ole ennen tätä työsuhdetta alkaneen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta lain tai julkisen eläkesäännön mukaiseen sellaiseen eläketurvaan, jonka mukaan maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon. Mitä edellä tässä momentissa on säädetty, ei kuitenkaan sovelleta vanhuuseläkkeen eikä sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut työntekijän 63 vuoden iän täyttämisen vuoden jälkeen, määrää laskettaessa, ellei työntekijä ole ollut sanotun iän täyttämisen vuoden aikana tämän lain piiriin kuuluvassa työssä ottaen huomioon kokonaisuudessaan myös sanotun vuoden aikana päättyneet työsuhteet yhteensä vähintään neljä kuukautta.

8 §.

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä merimieseläkelain nojalla,

tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa elinkorkoa, liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, sotilasvammalain nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusrajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäischojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 2 momentin mukaisesti myönnetään muusta ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Sovellettaessa 2 ja 5 momenttia otetaan kansaneläkelain ja perhe-eläkelain mukaiset eläkkeet kunakin kalenterivuonna huomioon sen määräisinä kuin ne ovat edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä. Työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän otetaan 1 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettua yhteensovitusta toimitettaessa kansaneläkelain mukainen eläke huomioon kuitenkin sen määräisenä kuin se on eläkeiän täyttämistä edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä.

8 a §.

Jos vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen saajalle myönnetään 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke, elinkorko tai jatkuva korvaus, toimitetaan 8 §:n 1 momentin mukainen yhteensovitus uudelleen. Yhteensovituksen johdosta eläkettä vähennetään kuitenkin vain sen verran, että sanotussa momentissa tarkoitettujen etuuksien yhteismäärä pysyy vähintään yhtä suurena kuin se olisi, jollei oikeutta tämän momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuun eläkkeeseen, elinkorkoon tai jatkuvaan korvaukseen olisi ollut. Sama koskee 8 §:n 5 momentin mukaista yhteensovitusta, jos perhe-eläkkeen saajalle myönnetään mainitun momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu eläke tai jatkuva korvaus. Samoin toimitetaan 8 §:n 1 momentin mukainen yhteensovitus uudelleen, kun eläkettä tarkistetaan 5 b tai 7 c §:n mukaisesti. Niin ikään toimitetaan

8 §:n 5 momentin mukainen yhteensovitus uudelleen, kun edunsaajana oleva lapsi täyttää 16 vuotta tai muu edunsaaja kuin 16 vuotta täyttänyt lapsi lakkaa olemasta edunsaajana, jos eläkkeen määrä siten suurenee. Hakemuksesta toimitetaan 8 §:n mukainen yhteensovitus myös uudelleen, jos siihen vaikuttaneen muun eläkkeen, elinkoron tai jatkuvan korvauksen määrä on olennaisesti muuttunut.

12 §.

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä määräytyy ja eläkkeistä eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 6 §:n 3 momenttia soveltaen, sekä perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjäntäjän 6 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden loppua, jona edunjäntäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä eläkkeen alkamisen jälkeen 9 §:n perusteella annettuja korotuksia, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjäntäjä kuului sanotussa momentissa tarkoitettuna työsuhteen perusteella kuitenkin siten, että edellä tarkoitettua eläkkeestä, jonka perusteena oleva elä-

ketapahtuma on sattunut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä on viimeksi kuulunut ennen eläketapahtuman sattumista sanotun iän täyttämivuonna tai sen jälkeen yhdenjaksoisesti jatkuneen vähintään neljän kuukauden työsuhteen perusteella;

4) muista vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeiden niistä osista, jotka ylittävät 1—3 kohdan mukaiset määrät työttömyyseläkkeestä, sekä maksujen tai rahastojen laskuperusteiden yleisestä muutoksesta johtuvista kustannuksista ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua sanottuun lakiin perustuvan eläketurvan aiheuttamien kulujen osuudesta vastaavat eläkelaitokset yhteisesti sosiaali- ja terveysministeriön eri kululajeja varten antamien perusteiden mukaisesti; sekä

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1980.

Tätä lakia sovelletaan eläkkeseen, johon oikeus syntyy lain voimassa ollessa.

Tämän lain 1 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

7.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 5 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 5 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin edellinen on 29 päivänä heinäkuuta 1976 annetussa laissa (660/76) ja jälkimmäinen 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (750/74), näin kuuluviksi:

5 §.

Vanhuuseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työn-

tekijälle olisi myönnetty, jos hän olisi saanut työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman ja tullut täyteen

työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi viimeisenä päivänä sitä kalenterivuotta, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut ennen työntekijän 63 vuoden iän täyttämisen vuoden päättymistä, muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ei aiheuta eläkkeen määrän tarkistusta, ellei eläkkeen määrää laskettaessa tule otettavaksi huomioon palkkaa, jota ei ole otettu huomioon työkyvyttömyyseläkkeen määrää laskettaessa. Eläkkeen vuotuinen määrä on puolitoista prosenttia työntekijän eläkelain 9 §:n mukaisesti korjattujen ja työntekijän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen ansaitsemien niiden palkkojen yhteismäärästä, joiden perusteella on suoritettu vakuutusmaksu tämän lain mukaan. Jos työntekijä on jonakin kalenterivuotena ansainnut tässä laissa tarkoitetuissa töissä vähemmän kuin 200 markkaa, ei sinä vuotena ansaittua palkkaa kuitenkaan oteta huomioon eläkkeeseen oikeuttavana. Jos työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää maaliskuuta 1922, korotetaan eläkettä kertomalla se luvulla, joka saadaan, kun luku 264 jaetaan niiden kuukausien lukumäärällä, jotka sisältyvät aikaan heinäkuun alusta 1962 sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 65 vuotta, edellyttäen, että näin saatu korotuskerroin on suurempi kuin luku yksi. Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä edellä tarkoitetun korotuksen laskemisesta. Sanottua lukua 264 muutetaan jäljempänä olevan taulukon mukaisesti. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta 20 päivänä syyskuuta 1974 annetun lain (750/74) voimaantulosäännöksen 3 momentissa mainitun syntymäaika-ajan 1 päivän heinäkuuta 1922 asemesta käytetään syntymäaika-ajana 1 päivää heinäkuuta 1926 ja prosenttilukua 25 muutetaan seuraavasti:

Vuonna	Luvun 264 asemesta luku	25 %:n asemesta %
1977—1978	280	27
1979—1981	288	28
1982 ja sen jälkeen .	296	29

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruus määrätään 1 momentin mukaan. Jos työntekijä tulee työkyvyttömäksi sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta, täysi työkyvyttömyyseläke lasketaan, kuten edellä 1 momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella viidenneksellä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä ja sen määrä on puolet täydestä eläkkeestä. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1927, osaeläke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osa-eläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1919 tai aikaisempi	66
1920	64
1921	62
1922	60
1923	58
1924	56
1925	54
1926	52

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1980.

Tätä lakia sovelletaan eläkkeeseen, johon oikeus syntyy lain voimassa ollessa.

Tämän lain 5 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1962 vahvistettua palkkaindeksilukua.

8.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain 1 ja 8 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain 1 §:n 3 momentti ja 8 §:n 6 momentti, sellaisina kuin ne ovat 23 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (830/70), näin kuuluviksi:

1 §.

Tämä laki ei kuitenkaan koske:

1) maatalousyrittäjää, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, eikä toimintaa, joka ei ole maatalousyrittäjän täytettyä sanotun län yhdenjaksoisesti jatkunut vähintään neljää kuukautta;

2) maatalousyrittäjää, jonka 8 §:ssä tarkoitettu työtulo sanotun pykälän säännösten mukaan arvioituna ei vastaa vähintään 500 markan vuosituloa; eikä

3) maatalousyrittäjän toimintaa, joka on alkanut sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta, jollei häneen aikaisemmin ole sovellettu tätä lakia, työntekijän eläkelakia (395/61), lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijän eläkelakia (134/62) tai yrittäjien eläkelakia (468/69).

8 §.

Vakuutuksen alkaessa maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa maatalousyrittäjän työtulon. Jos työtuloon vaikuttavat seikat myöhemmin olennaisesti muuttuvat, tarkistetaan se hakemuksesta. Eläkelaitos voi myös omasta aloitteestaan tarkistaa työtulon. Työtuloa ei saa kuitenkaan muuttaa takautuvasti. Sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana maatalousyrittäjä on täyttänyt 62 vuotta, tarkistetaan työtuloa vain, jos maatalousyrittäjä ei täytä 1 §:n mukaisia vakuuttamisedellytyksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1980.

Tätä lakia sovelletaan eläkkeeseen, johon oikeus syntyy lain voimassa ollessa.

Tämän lain 1 §:n 3 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1970 vahvistettua palkkaindeksilukua.

9.

Laki

yrittäjien eläkelain 1 ja 7 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1972 annetulla lailla (937/72), ja 7 §:n 2 momentti näin kuuluviksi:

1 §.

Tämä laki ei kuitenkaan koske:

1) yrittäjää, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, eikä toimintaa, joka ei ole yrittäjän täytettyä sanotun län yhdenjaksoisesti jatkunut vähintään neljää kuukautta;

2) yrittäjää, jonka työtulo kuukautta kohden tämän lain alaisesta ansiotyöstä on arvioitava keskimäärin pienemmäksi kuin työntekijän eläkelain (395/61) 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa edellytetty määrä kaksinkertaisena;

3) ansiotyötä, jonka perusteella yrittäjällä on oikeus eläkkeeseen muun lain tai julkisen eläkesäännön mukaan; eikä

4) yrittäjän toimintaa, joka on alkanut sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana yrittäjä on täyttänyt 63 vuotta, jollei häneseen aikaisemmin ole sovellettu tätä lakia, työntekijäin eläkelakia, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakia (134/62) tai maatalousyrittäjien eläkelakia (467/69).

kistetaan se hakemuksesta. Eläkelaitos voi myös omasta aloitteestaan tarkistaa työtulon. Työtuloa ei saa kuitenkaan muuttaa takautuvasti. Sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana yrittäjä on täyttänyt 62 vuotta, tarkistetaan työtuloa vain, jos yrittäjä ei täytä 1 §:n mukaisia vakuuttamisedellytyksiä.

7 §.

Vakuutuksen alkaessa eläkelaitos vahvistaa yrittäjän työtulon. Jos työtuloon vaikuttavat seikat myöhemmin olennaisesti muuttuvat, tar-

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1980.

Tätä lakia sovelletaan eläkkeeseen, johon oikeus syntyy lain voimassa ollessa.

Helsingissä 14 päivänä huhtikuuta 1978.

Tasavallan Presidentti

Ministeri